

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

3

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

21 Kasım 2012 Çarşamba

DIŞIŞLERİ KOMİSYONU
GÖRÜŞME TUTANAKLARI

21 Kasım 2012 Çarşamba

----0----

K O N U

Sayfa

Dışışleri Bakanlığı yetkililerinin ölkemizin Afrika'ya yönelik politikası, Afrika açılımı ve Afrika ölkeleriyle ekonomik, ticari ve siyasi ilişkiler konusundaki sunumları

1:21

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

BİRİNCİ OTURUM

1:21

Büyökelçi Birnur FERTEKLİGİL (Dışışleri Bakanlığı
Müsteşar Yardımcısı)
Ahmet Berat ÇONKAR
Rıfat SAİT
İsmail SAFİ

1:16, 17, 18:19,
20:21
(İstanbul) 17
(İzmir) 17:19
(İstanbul) 19:20

Açılma Saati: 11.07

Kapanma Saati: 13.22

21 Kasım 2012 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.07

BAŞKAN: Volkan BOZKIR (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Muhammed ÇETİN (İstanbul)

SÖZCÜ: Osman Aşkın BAK (İstanbul)

KÂTİP: Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin)

_____0_____

BAŞKAN – Toplantı yeter sayımız vardır.

Dışışleri Komisyonunun 24' üncü Yasama Dönemi, Üçüncü Yasama Yılı 6' ıncı toplantısını açıyorum.

Bugün Dışışleri Bakanlığımız yetkililerinden ülkemizin Afrika'ya yönelik politikası, Afrika açılımı ve Afrika ülkeleriyle ekonomik, ticari ve siyasi ilişkiler konusunda brifing alacağız.

Katılan bürokratlarımıza teşekkür ediyoruz.

Buyurunuz.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli milletvekillerimizi saygıyla selamlıyorum.

Genel ekibimi tanıtmama müsaade eder misiniz Sayın Başkanım?

BAŞKAN – Tabii, lütfen.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Afrika Genel Müdürü Büyükelçi Hulusi Kılıç, Doğu Afrika Genel Müdür Yardımcısı Elçi Sedef Yavuzalp, aynı Genel Müdür Yardımcılığında görevli Daire Başkanı Olgan Bekar, Batı Afrika Genel Müdür Yardımcılığında Daire Başkanı Kemalettin Eruygur, Orta Doğu Genel Müdürlüğümüzde Genel Müdür Yardımcısı Ahmet Doğan ve Siyaset Planlamadan bu brifingi izlemek isteyen 2 meslektaşım hazır bulunuyorlar.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim; Türkiye-Afrika ilişkilerine geçmeden önce Afrika'nın dünyadaki konumu ve önemi hakkında kısaca bilgi sunmak ve değerlendirmelerimizi aktarmak istiyorum. Bu kıta küresel sahnede yeni ve potansiyel bir aktör olduğundan günümüzde tüm dünya devletleri için önem taşımaya başlamıştır. Kıtadan yansıyan her türlü sorun ve istikrarsızlık ülkemiz dâhil küresel düzeni etkilene potansiyeline sahiptir.

Bugün küresel krize rağmen Sahra'nın Güneyindeki Afrika -ki kısaca SAGA diyoruz- SAGA bölgesini “refaha koşan hızlı bir tren” olarak tanımlayan değerlendirmeler yapıla gelmektedir. 21'inci yüzyılın ikinci yarısı, pek çok siyasi, diplomatik çevrelerde, Afrika yüzyılı olarak görülmektedir. Afrika, büyük bölümlerindeki ekonomik büyüme nedeniyle yeniden umut vadeden bir kıta olarak dünya sahnesinde yerini almaya başlamıştır. Öte yandan, son on-on iki yıldır ortalama büyüme oranı yüzde 5 olan en az on beş ülke bulunmaktadır. Somut olarak dünyanın en hızlı büyüyen 10 ekonomisinden 6'sı Afrika'dadır ve Afrika ülkeleri 2000'li yılların sonunda –bu on yılın sonunda- Asya ülkelerinin önüne geçmeye aday görülmektedir.

Ayrıca kıtada demokrasi deneyimi açısından da ilerlemeler kaydedilmiştir. Soğuk Savaş'ın bitiminde, 1989'da, kıtada sadece 3 ülkede demokrasi varken, bir nesil sonra bu sayı yükselmiş ve Afrika'daki ülkelerin üçte 1'inden fazlasında demokrasi yerleşmiştir.

Bugün Afrika ülkelerinin fırsat, refah, kalkınma ve güvenlik alanlarında kıtada aynı vizyonu paylaşacak bir birlik sağlama çabaları ve Afrika Birliği çatısı altında kıtaya yön verme, yön çizme gayretleri de bulunmaktadır. Afrika Birliği demokrasi alanında standart belirleyen ve dünya sahnesinde sözü geçen bir örgüt hâline gelmiştir.

Afrika doğal ve insan kaynakları açısından da dünyanın en zengin ve stratejik kıtasını teşkil etmektedir. Bütün bu belirttiğimiz gerçekler, Afrika ve özellikle SAGA'yı, başta Türkiye olmak üzere diğer uluslararası aktörlerin yeni düzende göz ardı edemeyecekleri ve bunun tam aksine ilişkilerini geliştirmeyi hedefleyecekleri önemli bir kıta hâline getirmektedir.

Türkiye-Afrika ilişkileri ve bu kapsamda kıtada yaşanan temel gelişmeleri anlatmaya çalışacağım bu toplantıda, Türkiye-Afrika ilişkilerinin ilk aşamada genel Türk dış politikamız kapsamında ele alınmasına çalışacağım.

Genel dış politikamız çerçevesinde bazı temel unsurlara değindikten sonra, Türk dış politikasında daha geleneksel ve tarihi bir konuma sahip Kuzey Afrika'daki gelişmelere ve bu bağlamdaki yaklaşımlarımıza değineceğim. Bilahare dış politikamızın yeni bir

boyutunu oluşturan ve Sahra'nın Güneyindeki Afrika'da yoğunlaşan Afrika'ya –yani kara Afrika'ya- açılım politikamız sürecindeki gelişmeler ve varılan sonuçlar hakkında bilgi arz edeceğim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'nin yakın çevresi, dünya barış ve istikrarını etkileyen ve uluslararası toplumun gündeminde geniş yer tutan sıcak çatışmalar ve donmuş krizlerle çevrilidir. Bölgemizde ve ötesinde çeşitli ihtilaflar ve değişim süreçleri aynı anda devam etmektedir. Yakın bölgemizde, hem de daha geniş bir coğrafyada güvenlik, istikrar ve refahın gelişimi önem taşımaktadır.

Bölgesel bütünleşme çabalarına desteğimiz ve kendi yakın bölgemiz başta olmak üzere, örneğin Somali'de olduğu üzere, donmuş ya da rafa kaldırılmış durumdaki siyasi meselelerin barış ve diyalog yoluyla çözümüne yönelik gayretlerimiz bu anlayışımızın somut yansımalarıdır.

Bu çerçevede, ülkemizle ortak ideal ve amaçları paylaşan tüm ülkelerle iş birliğini geliştirmek ve karşılıklı güveni pekiştirmek amacıyla her türlü çabayı göstermeye gayret etmekteyiz. İlişkilerimizi çeşitlendirmeye ve daha kalıcı temeller üzerine oturtmaya çabalamaktayız.

Türkiye olarak uluslararası toplumla paylaştığımız genel hedefler çerçevesinde, Afrika dâhil yakın bölgemizdeki halkların barış, demokrasi ve güvenlik içinde onurlu bir yaşam sürmeleri ve refah düzeylerinin bölgenin gerçek potansiyeli ile orantılı biçimde yükseltilmesini amaçlamaktayız.

Ayrıca, ekonomik ve demokratik gelişimimize paralel olarak dış politikamızın giderek artan ve çeşitlenen araçları sayesinde, Afrika dâhil küresel ölçekte de barış, istikrar ve refah yönündeki çabalara aktif katkı ve katılım sağlamaktayız. Bugün Afrika'da, en kuzeyinden en güneyine kadar Türkiye sadece Dışişleri Bakanlığı değil, diğer kamu kuruluşlarının temsilcileri, TİKA, AFAD gibi bizim iş birliği ajanslarımız ve bütün Türk STK'larıyla birlikte ortak çabalarla sonuç almaya gayret etmektedir.

Diğer taraftan, keza BM bünyesinde on yılda bir düzenlenen ve önemli bir bölümü Sahra'nın Güneyindeki Afrika'da bulunan En Az Gelişmiş Ülkeler Zirvesi toplantısına 2011 yazında ev sahipliği yapmış olup gelişmekte olan ülkelere sağladığımız dış yardım miktarında sağlanan artış da ülkemizin Afrika'da üstlendiği sorumluluk ve aktif rolün daha somut bir hâle dönüşmesine katkıda bulunmaktadır.

Bu doğrultuda, bölge ayrımı yapmadan, tüm ülkelerle iş birliğine kucak açıyoruz. Bu çerçevede, Afrika'ya açılım politikalarımıza da hız vermiş bulunuyoruz ve olumlu sonuçlar da alınmaya başlanmış ve ticaret hacminden siyasi diyalog mekanizmalarına, eğitim faaliyetlerinden ekonomik yatırımlara kadar birçok alanda hızlı bir gelişme sağlanmıştır. Bunun sonucu olarak da, kıta ülkeleriyle karşılıklı diplomatik temsilciliklerin sayısı da artmış ve geleceğe dönük olumlu bir potansiyelin zemini yaratılmaya başlanmıştır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Afrika kıtasının kuzeyi, malumları olduğu üzere, Arap ve Müslüman kimliği dolayısıyla aynı zamanda Ortadoğu'nun da bir parçasıdır. Kıyıdaş olması sebebiyle Akdeniz'in de bir parçası olan Kuzey Afrika'nın Avrupa ile de yoğun temasları bulunmaktadır. Kuzey Afrika ülkelerinin tamamının ülkemiz ile de köklü tarihi, kültürel ve beşerî ilişkileri bulunmaktadır. Son dönemde, bölge ülkeleri ile olan siyasi, kültürel, ekonomik ve ticari ilişkilerimizde kayda değer gelişmeler yaşanmıştır.

Kuzey Afrika, "Arap Baharı" olarak adlandırılan ve bölge ülkelerinin siyasi yapılarını köklü biçimde değiştiren devrim süreci ile uluslararası gündemde geniş yer almaktadır. Arap Baharı sürecinin, halkların daha iyi ekonomik ve sosyal yaşam koşulları ile demokrasi, insan hakları, özgürlükler ve iyi yönetim alanlarındaki beklenti ve talepleri sonucunda ortaya çıktığı ifade edilir. Bilgi ve İnternet çağında, refah, kalkınma, eşitlik, özgürlük gibi alanlarda büyük adaletsizliklere neden olan rejimlerin meşruiyetlerini yitirmeleri ve halklarından tepki görmeleri kaçınılmaz hâle gelmiştir. Nitekim halkın farkına vardığı, bilinçlendiği ve talep etmeye başladığı hakları vermemekte direnen rejimler ardı ardına bölgede yıkılmaya başlamıştır.

Uluslararası toplum Arap Baharı'na hazırlıksız yakalanmıştır. Toplumların ciddi huzursuzluğu bilinmekle birlikte, Tunuslu bir sokak satıcısının 17 Aralık 2010 tarihinde kendisini yakmasının böylesine büyük değişimlere neden olacağını kimse beklemiyordu. Tunus, Mısır ve Libya'da meydana gelen devrim ve savaşlar, Fas'ta gerçekleşen reformlar ile Ortadoğu'nun diğer bölgelerinde yaşanan gelişmeler değişim sürecinin geri döndürülemez nitelik taşıdığını göstermektedir.

Arap Baharı süreci, devrim niteliğinin ortaya çıkardığı iniş çıkışlara ve sorunlara rağmen olumlu yönde seyretmektedir. Arap Baharı'nın önemi, Kuzey Afrika halklarının kendilerini ifade etmek ve geleceklerini belirlemek bakımından tarihî bir fırsat elde etmiş olmalarında yatmaktadır. Bu durum, bölgede refah, kalkınma, güvenlik ve istikrarı uzun vadede teminat altına almayı mümkün kılacak bir unsurdur. Önemli olan, bölge ülkelerinin tüm risklere rağmen bu değişim fırsatlarını en iyi şekilde kullanabilmeleridir.

Arap Baharı'nın yaşandığı ülkelerde özgür ve adil seçimlerin yapılmış olması olumlu bir aşama oluşturmaktadır. 2012 yılı sonu itibarıyla bu ülkelerde anayasa yazım çalışmaları sürmektedir. Hazırlanacak anayasaların halkların iradesini yansıtması ve yeni siyasi aktörlerin halkın meşru taleplerini dikkate almaları ve kapsayıcı ve uzlaşmacı yaklaşım içinde hareket etmeleri bir gerek olarak ortaya çıkmaktadır. Yeni Anayasa sürecinin başarıyla atlatılması siyasi istikrar ve uzlaşma bakımından da önemli bir aşamayı oluşturacaktır.

Arap Baharı sonucunda seçimle iş başına gelen yönetimlerin dış politikadaki yaklaşımlarının genel itibarıyla uluslararası alanda sorumlu hareket etme iradesini ve yeteneğini gösterdiği söylenebilir. Gerek ikili gerek çok taraflı kanallar yoluyla bu ülkelerin uluslararası meselelere ilişkin yapıcı rollerini pekiştirmeleri için desteklenmeleri de gerekmektedir.

Bununla beraber, Arap Baharı yaşanan ülkelerde geçiş sürecinin getirdiği ciddi ekonomik, toplumsal ve güvenlik sorunları da yaşanmaktadır. Sosyoekonomik sorunlar bağlamında Kuzey Afrika ülkelerinin yüksek işsizlik, yatırımların gerçekleşmemesi ve buna bağlı altyapı eksikliği, temel tüketim maddelerine erişimde güçlükler yaşanması, eğitimsizlik, kısa ve orta vadeli likidite ihtiyacının karşılanamaması gibi acil sorunlara eğilimi gerekecektir. Esasen, söz konusu sorunların köklü reform çabalarını gerektirdiği görülmektedir. Güvenlik alanında ise, güvenlik güçlerinin yetersizliği, milislerin tasfiyesi, radikal grupların görünürlük kazanması, adi suç vakalarında artış ve terör olayları temel sorunlar olarak sayılabilir. Bu bakımdan ülkelerin ve uluslararası kuruluşların bölge ülkelerine bu sorunlarla mücadelelerinde destek olmaları önem taşımaktadır.

Uluslararası toplum ve bu bağlamda Türkiye, değişim sürecinde bölge ülkelerine destek olmak, böylece barış, istikrar ve refahın mümkün olabilecek en kısa sürede tesisine katkı sağlamak amacıyla çabalar göstermektedir. Orta Doğu ve Kuzey Afrika'nın istikrar içinde olmasının bölge ve dünya barışı bakımından taşıdığı önemin bilincinde olan uluslararası toplumun ikili ve çok taraflı mekanizmalar yoluyla Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesine destek olmaya ve iş birliğini geliştirmeye çalıştığı görülmektedir.

Bu bağlamda Avrupa Birliği, komşuluk politikasını gözden geçirerek bölge ülkelerine yönelik mali desteğin "daha fazla reform için daha fazla yardım" temelinde artırılması ve bazı ülkelerde "görev güçleri" oluşturulması gibi kararlar almıştır. Avrupa Birliği ayrıca, eşbaşkanlığını üstlendiği Akdeniz İçin Birlik'ten bölge ülkeleri ile diyalog ve iş birliği amacıyla daha fazla yararlanmaya başlamıştır.

AGİT, Akdenizli ortaklarıyla danışmalarını artırmış; Avrupa Konseyi Türkiye'nin de katkılarıyla komşuluk politikası izlemeye, Avrupa Konseyi Parlamenter Medisi demokrasi ortaklığı mekanizmasıyla Fas ve Filistin'e destek olmaya başlamıştır. OECD, Kuzey Afrika'ya yönelik değerlendirme ve çalışmalarını yoğunlaştırırken, IMF ve Dünya Bankası, bölge ülkelerine daha fazla mali katkıda bulunmaya çalışmaktadır. G-8 de Tunus, Mısır ve Fas'a proje temelli destekler sağlamaktadır. Bunun yanı sıra ABD, İngiltere, Fransa ve İtalya bölgeye ilgi ve desteğini artırarak sürdürmektedir.

Ülkemiz de Kuzey Afrika ülkelerine destek olmaya çalışırken, sürdürülebilir güvenlik ve istikrarın, yalnızca halkların meşru taleplerinin karşılanmasıyla sağlanabileceği görüşünden hareketle, bölge ülkelerinin, zamanı geldiğinde, kapsayıcı reformları ilan etme ve uygulama konularında teşvik edilmesi gerektiğine inanmakta ve dış politika konuşmalarında halka karşı şiddeti kabul edilemez olarak göstermektedir. Ülkelerin egemenliklerinin, bağımsızlıklarının, toprak bütünlüklerinin ve siyasi birliklerinin korunmasına saygı gösterilmesine öncelik atfetmektedir. Dönüşümün, halkın kendisi tarafından demokratik şekilde yönetilmesi ve sahiplenilmesi gereğine inanmaktadır.

Türkiye'nin bölgeye yönelik yaklaşımında üç temel boyut bulunmaktadır:

Bunlardan biri insani boyuttur, kardeşlik bağlarımızın bulunduğu ve köklü ilişkilere sahip olduğumuz bölge halklarının kriz anındaki sorunlarına çözüm için yardımda bulunmaktır. Bu çerçevede, bölge ülkelerine insani ve teknik yardımda gönderilmekte, kalkınma programlarına destek olunmaktadır.

İkincisi demokratik boyuttur. Uzun vadede barış ve istikrar için halkın taleplerini dikkate alan ve temsil yeteneği bulunan demokratik yapıların oluşması için gayret sarf etmekteyiz.

Üçüncüsü stratejik boyuttur. Bölgenin istikrara kavuşması, Türkiye'nin de siyasi ve ekonomik çıkarlarının, yatırım ve pazarlarının korunması bakımından elzem bir unsur teşkil etmektedir.

Vaktimizin sınırlı olması nedeniyle, yüksek müsaadelerinizle, Kuzey Afrika'da yer alan ve Arap Baharı'nın en şiddetli şekilde yaşandığı üç ülke üzerinde durmak istiyorum. Bunlar Tunus, Mısır ve Libya.

Arap Baharı'nı başlatan Yasemin Devrimi'nin yaşandığı Tunus'taki demokratik dönüşümün, geçiş sürecindeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında daha istikrarlı ve barışçıl bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Bunda Tunus'un nüfusunun daha az olması, Tunus halkının eğitim düzeyinin daha yüksek olmasının da rol aldığı söylenebilir. Nitekim Tunus'ta Parlamento ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmış, bir koalisyon hükûmeti iş başına gelmiştir. Takvimde gecikme yaşanmakla birlikte, Ulusal Kurucu Meclis yeni anayasa yazım çalışmalarını sürdürmektedir.

Öte yandan Tunus ciddi ekonomik sorunlar da yaşamaktadır. 2011 yılında gayrisafi yurt içi hasıladaki büyüme yüzde 1,1 oranında kalmış, işsizlik yüzde 18,3'e yükselmiştir. Devrim sürecinden olumsuz etkilenen turizm, tarım ve sanayi ve özellikle, sanayide tekstil ve deri sektörleri henüz toparlanamamıştır. Bütçe ve dış ticaret açıkları büyümektedir.

Tunus, düşük ölçekte de olsa, güvenlik sorunları da yaşamaktadır. "Müslümanların Masumiyeti" adlı İslam karşıtı saldırgan filme karşı yapılan gösteriler ABD Büyükelçiliği önünde kontrolden çıkmış, olaylarda 4 gösterici ölmüş, onlarca gösterici ve polis yaralanmış, Amerikan Büyükelçiliği yerleşkesinde bulunan bazı araç ve binalar tahrip edilmiştir. Son olarak Hükûmet, 1 Kasım 2012 tarihinde olağanüstü hâli üç aylığına uzatma ihtiyacı hissetmiştir.

Yeni Tunus Hükûmeti ülkemizle ilişkilerin geliştirilmesine öncelik veren bir tutum içindedir. Tunus Dışişleri Bakanı Refik Abdüsselam ilk yurtdışı ziyaretini 10-11 Ocak 2012 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirmiş ve ziyaret sırasında ülkelerimiz arasında yüksek düzeyli stratejik iş birliği mekanizması kurulması konusunda ilke mutabakatı sağlanmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın 7-9 Mart 2012 tarihlerinde Tunus'a gerçekleştirdikleri resmî ziyaret, Tunus'ta 14 Ocak 2011 Yasemin Devrimi'ni müteakiben 23 Ekim 2011 demokratik seçimlerinden sonra bu ülkeye gerçekleştirilen ilk en üst düzey ziyaret olması ve ülkemizin Tunus'taki dönüşüm sürecine verdiği desteğin en güçlü şekilde ifade edilmesi açısından önem taşımıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın ziyaretini takip eden dönemde ülkemiz, gerçekleştirilen ziyaretler çerçevesinde, Tunus'a özellikle içişleri, ekonomi ve kalkınma alanlarında destek olmaktadır.

Tunus'a desteğimizin en somut örneğini, 100 milyon doları hibe, 400 milyon doları kredi olmak üzere toplam 500 milyon dolar tutarında finansman sağlanması kararı teşkil etmektedir. Bu çerçevede, Tunus ile 200 milyon dolar tutarında hazine kredi anlaşması ve 50 milyon dolarlık hibe anlaşması ahiren imzalanmıştır. 200 milyon dolar tutarındaki EXIMBANK kredisi için de görüşmeler sürmektedir. Bakiye 50 milyon dolar, TİKA'nın Tunus'a sağladığı teknik yardımın finansmanında kullanılacaktır.

Kalkınma Bakanımız Sayın Cevdet Yılmaz'ın Temmuz 2012 tarihli Tunus ziyareti sırasında da iki ülke arasında Türkiye-Tunus Kalkınma İşbirliği Programı imzalanmıştır.

Türkiye ve Tunus arasında ekonomik ve ticari ilişkiler 2004 tarihli Serbest Ticaret Alanı Kurulmasını Öngören Ortaklık Anlaşması çerçevesinde yürütülmektedir. Bu anlaşma uyarınca, Tunus'un sanayi ürünleri gümrük vergisinden muaf tutulmaktadır. Türk sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergilerinin ise 2005 yılından itibaren 7 ila 9 yılda sıfırlanması öngörülmüştür.

İki ülke ticaret hacmi Ağustos 2012 itibarıyla 658 milyon dolar olup lehimize seyretmektedir. Bu rakam 2011'in aynı döneminden 50 milyon daha azdır. 2011 dış ticaret hacmi 1 milyar doları biraz geçmiş, ihracatımız 803 milyon, ithalatımız 250 milyon dolar olarak gerçekleşmişti. Tunus'a ihracatımızın yüzde 88'ini sanayi ürünleri oluşturmaktadır. Yüzde 12'si tarım ve işlenmiş tarım ürünleri, ihracatımızda tekstil ürünleri, demir-çelik ürünleri, makine ve cihazlar, motorlu kara taşıtları çeşitli paylara sahiptir.

Türkiye'nin Tunus'tan ithalatının yüzde 97'si ise sanayi ürünlerinden meydana gelmektedir. Bu ürünler arasında gübreler ve anorganik kimyasallar ağırlıklı olarak yer tutmaktadır.

Otuz beş firmamızın Tunus'ta gerçekleştirdiği yatırımların değeri 510 milyon dolar olup müteahhitlik hizmetlerimiz de on iki proje ve 771 milyon doları bulmuştur.

Mısır'a gelinirse, Tahrir devrimiyle, otuz yıldan fazla bir süredir devam eden Mübarek yönetimine son veren Mısır, demokratikleşme yolunda mesafe kat etmiştir. Hürriyet ve Adalet Partisi adayı Mohammed Mursi, 16-17 Haziran 2012 tarihlerinde yapılan seçimleri kazanarak 30 Haziran günü ilk seçilmiş Cumhurbaşkanı olarak görevine başlamıştır. 2 Ağustos 2012 tarihinde açıklanan Hisham Kandil Hükûmetinin kurulması da ülkenin istikrara kavuşması bakımından önemli bir adım teşkil etmiştir.

Yeni Anayasa'nın yazım çalışmaları Halk Meclisi içinden oluşturulan Kurucu Meclis tarafından yürütülmektedir. Yargı bağımsızlığı, kadın erkek eşitliği, İslam hukukunun Anayasa'daki yeri gibi kilit konularda henüz uzlaşmaya varılamamıştır. Öte yandan, Yüksek Anayasa Mahkemesinin Halk Meclisini feshetmesi, Cumhurbaşkanı Mursi aleyhine söz konusu fesih kararını uygulamadığı

gereğesiyle dava açılması, Müslüman Kardeşler Örgütünün feshedilmesi ve mal varlığının devlete devredilmesi için dava açılması Mısır'da mevcut siyasi havayı ağırlaştıran diğer unsurlardır.

Dış politikada Cumhurbaşkanının ilk yurt dışı ziyaretlerini Suudi Arabistan ve Çin'e yapması, Filistin konusunda Amerika Birleşik Devletleri'ni eleştiren bir tutum benimsemesi, İsrail'in son Gazze saldırısında olduğu üzere, bu ülkenin hukuk dışı eylemlerine karşı katı, sert bir tutum sergilemesi, Suriye konusunda Türkiye'yi de davetle inisiyatifler başlatması, Mısır'ın bu dönemde daha bağımsız bir dış politika izleyeceğinin işaretlerini oluşturmaktadır.

Mısır da ciddi ekonomik sorunlar yaşamaktadır. Batılı müttefiklerinden gelecek yardımlara muhtaç durumdadır. Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletleri'nin yıllık 1,5-2 milyar dolar tutarındaki yardımını sürdürmesi Mısır'ı rahatlatan bir unsurdur. Ancak 4,8 milyar dolar tutarında yardım öngören IMF ile anlaşma henüz imzalanamamıştır.

Mısır'da da temel tüketim maddelerinde dış bağımlılık söz konusudur. Korumacı politikalar sebebiyle Mısır ekonomisinin rekabet gücü zayıftır. Yüksek dış ticaret açıkları görülmektedir. Mısır halkının yüzde 40'ı aşan bir kesimi günlük 2 doların altında bir gelirle yaşamaktadır ve işsizlik oranı resmî olarak yüzde 12,2'dir.

Ülkemiz, dost ve kardeş Mısır'a devrim ve değişim süreci boyunca destek olmaktadır.

90 milyonluk nüfusuyla Ortadoğu ve Afrika'nın, Arap âleminin ve İslam dünyasının kilit ülkelerinden olan Mısır'da Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in istifasıyla sonuçlanan olaylardan sonra Sayın Cumhurbaşkanımız Mısır'a devlet başkanı düzeyinde ilk ziyareti gerçekleştirmiş, Sayın Başbakanımız da Mısır'ı sırasıyla, Mart ve Eylül 2011'de ve son olarak da geçtiğimiz günlerde ziyaret etmişlerdir. Sayın Başbakanımızın Eylül ziyareti sırasında, geçtiğimiz yıl Türkiye-Mısır Ortak İşbirliği Konseyi kurularak on iki anlaşma imzalanmıştır.

Türkiye ve Mısır, Mısır ekonomisini desteklemek amacıyla 2 milyar dolarlık finansman paketi üzerinde mutabık kalmışlardır. Bu çerçevede, 1 milyar dolar tutarındaki Hazine kredisinin ilk 500 milyon dolarlık dilimi Ekim 2012'de Mısır'a aktarılmıştır, ikinci dilimin de önümüzdeki yılın başında aktarılması öngörülmektedir.

Sayın Başbakanımızın 17 ve 18 Kasım günleri Mısır'a gerçekleştirdikleri ziyaret kapsamında düzenlenen Türkiye-Mısır Ortak İşbirliği Konseyi İkinci Toplantısı'nda; ulaştırma, gümrük, rekabet, sağlık, tarım, hayvancılık ve kalkınma alanlarında iş birliği; ticaret istişareleri; polis akademileri arasında iş birliği; tarihî eserlerin restorasyonu; kentleşme; Kahire'de TİKA bürosu açılması; 2014'ün karşılıklı olarak Türkiye ve Mısır kültür ve turizm yılı ilan edilmesi konularında yirmi yedi anlaşma imzalanmıştır. Ayrıca, Mısır'a 1 milyon dolar tutarında Eximbank kredisi verilmesine ilişkin anlaşma da bu vesileyle akdedilmiştir. Toplantı sonuçlarına ilişkin olarak yayınlanan ortak bildiride, iki ülke ilişkilerinin stratejik niteliğini yansıtabilecek şekilde, Konseyin adı "Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi" olarak değiştirilmiştir.

Ülkemiz, Mısır ile Serbest Ticaret Anlaşması'nı 27 Aralık 2005 tarihinde Kahire'de imzalamıştır. Serbest Ticaret Anlaşması 2007 yılında yürürlüğe girmiştir. 2011 yılında 4 milyar dolara ulaşan dış ticaret hacmimizde; ihracatımız 2,7 milyar dolar, ithalatımız ise 1,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Mısır ile ticaretimizin bu yılın sonunda 4,8 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.

Müteahhitlik hizmetlerimizin 26 farklı projede 1 milyar dolara ulaştığı, Mısır'da 200'ü aşkın Türk firmasının 1,5 milyar dolar değerinde yatırım yaptığı söylenebilir. İki ülke önümüzdeki dönemde dış ticarete 10 milyar, yatırımlarda ise 5 milyar dolara ulaşmayı hedeflemektedirler.

Bu bölgede değineceğim üçüncü ülke Libya. Kaddafi rejimi sonrasında Libya'nın önünde, ülkenin güvenliğinin sağlanması, sivil halkın elindeki silahların toplanması ve silahlı milislerin topluma entegre edilmesi, ulusal ordu ve polis gücünün oluşturulması, gazilerin ve şehit ailelerinin desteklenmesi, kayıplar konusundaki çalışmaların devamı, ülkenin hasar görmüş ve ihmal edilmiş olan fiziki altyapısının yeniden inşası, devlet mekanizmasının ve kurumlarının çağdaş standartlarda oluşturulması gibi zorlu bir süreç bulunmaktadır.

Libya'da çok sayıda aşiretin mevcudiyeti, kentler ve bölgeler arasındaki rekabet, yeni siyasi yapının niteliği konusundaki tartışmalar ve farklı gruplar arasında süregelen siyasi nüfuz mücadelesi, yeniden yapılanma sürecini zorlayan faktörlerdendir.

17 Temmuz 2012 Genel Ulusal Kongre seçimlerinin yapılmış olması önemli bir aşamayı teşkil etmektedir. Ancak 120'si bağımsızlardan, 80'i siyasi parti listelerinden seçilen 200 üyeden oluşan Genel Ulusal Kongre, son derece parçalı bir yapıya sahiptir. Bu durum hükümet kurma çalışmalarını da güçleştirmiş ve değerli bir vaktin de kaybına sebep olmuştur. Sonuçta, Başbakanlığa atanan Ali Zidan'ın belirlediği yeni Hükümet güvenoyunu 14 Kasım 2012'de alarak yemin etmiştir. Ancak bu Hükümet de tam anlamıyla henüz görevine başlayabilmiş değildir.

Libya'da ulusal birliğin korunması ve milis güçlerinin sisteme entegre edilmeleri önümüzdeki dönemde üstesinden gelinmesi gereken temel güçlüklerden birini oluşturmaktadır. Geçiş Hükümetinin yaptığı plan uyarınca silahlı milislerin 25 bininin ulusal orduya, 25 bininin polis ve diğer emniyet birimlerine alınması, 25 bininin ise sivil hizmetlerde kullanılması öngörülmektedir. Silahlı çatışmalara dönüşen kabileler arası anlaşmazlıklar, ülkenin çeşitli bölgelerinde hâlen ortaya çıkabilmektedir.

Son dönemde yaşanan iki olay Libya'da güvenliğin ne denli kırılgan olduğunu ortaya koymuştur. Biri, 11 Eylül 2012 tarihinde Bingazi'deki Amerikan Misyonuna düzenlenen saldırıda Amerikan Büyükelçisi ve üç güvenlik görevlisinin yaşamlarını yitirmesine sebep olan saldırı, ki bu, Libya kamuoyunda da tepki yaratmıştır. Diğeri ise, Bani Walid şehrinde eski rejim yanlıları ile Misurata milisleri arasındaki mücadelenin Ekim ayı başında silahlı çatışmaya dönüşmesi ve Kaddafi yanlılarının şehrin kontrolünü ele geçirmesi üzerine, Hükûmete bağlı güçlerin Bani Walid'ini önce kuşatarak ve bilahare operasyon düzenleyerek harekete geçmeleridir. Hükûmete bağlı güçler Bani Walid'in kontrolünü 24 Ekimde ele geçirebilmiş ve bu çatışmada da yaklaşık 150 kişi hayatını yitirmiştir. Bu iki olay Libya'nın karşı karşıya bulunduğu güvenlik sorunlarının en belirgin örnekleridir. Silahların toplanması, kabileler arası düşmanlıkların giderilmesi, silahlı muhalif ve radikallerin bertaraf edilmesi, milis kuvvetlerinin entegrasyonun sağlanması ve kolluk kuvvetlerinin güçlendirilmesi öncelikli hedefler arasında kalmaktadır. Dolayısıyla, uluslararası toplum Libya'nın güvenlik sorunlarına çözüm getirilmesine destek olmaya öncelik vermektedir. Türkiye de milislerin emniyet teşkilatına entegrasyonu alanında Libya'ya destek olmaktadır ve yaklaşık 800 polis adayı Polis Akademimiz tarafından eğitilmektedir.

Ülkemizin yardımları sadece güvenlik alanıyla da sınırlı değildir. Libya'ya hibe ve kredi taahhütlerimizin toplamı 300 milyon dolardır. Bu meblağ, insani ve kalkınma yardımları için hibe olarak tahsis edilen 100 milyon dolar tutarındaki hibe fonu, 100 milyon dolar tutarındaki nakit kredisi ve Libya halkının gıda, ilaç gibi acil ihtiyaçlarının ülkemizden karşılanması amacıyla, 100 milyon dolar tutarındaki ihtiyaç kredisinden oluşmaktadır. Bu çerçevede, Libya halkına insani ve kalkınma yardımının sağlanması amacıyla çeşitli projeler hayata geçirilmiştir.

Siyasi istikrara kavuşması durumunda, zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarına sahip olan Libya'nın savaştan olumsuz etkilenen ekonomisini -yüzde 29 oranında küçülmüş bir ekonomidir- ayağa kaldırması ve yüzde 7-8 oranında büyüme oranları yakalaması uluslararası çevrelerce mümkün görülmektedir. Aynı şekilde, etkin çalışan ve karar alabilen bir Hükümetin oluşması, önemli bir sorun teşkil eden, Türk şirketlerinin alacaklarının tahsilinin de çözüme kavuşturulmasını kolaylaştıracaktır.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim; Afrika'ya açılım politikamız hakkında da bazı somut bilgiler arz etmeyi istiyorum.

Afrika'ya açılım politikamızın kapsamında Sahra'nın güneyindeki Afrika, SAGA denilen bölge, çok boyutlu Türk dış politikasının yeni yönelimlerinden birini oluşturmaktadır. Bu yönelim ve son zamanlarda ilişkilerde yakalanan ivme Afrika'yı dış politikamızın öncelikli alanlarından biri hâline getirmiştir. Stratejik ortağı olduğumuz Afrika Birliği ve SAGA ülkelerinin hemen hemen tamamı Türkiye'ye müzahir bir yaklaşım içindedir ve ikili ilişkilerimizde hiçbir sorun bulunmamaktadır. Ülkemizin Kıta ülkeleri tarafından siyasi, ekonomik ve askerî alanlarda örnek ülke ve güvenilir ortak olarak görülmektedir.

Uluslararası platformlarda Kıta'nın giderek artan bir ağırlığı mevcuttur. Başta Afrika Birliği ve "ECOWAS" diye kısaca adlandırdığımız Batı Afrika Ekonomik Topluluğu ve Afrika Boynuzu'ndaki Hükümetler Arası Kalkınma Otoritesi -ki bunun da kısa adı IGAD'dır- Kıta'daki bölgesel ekonomik topluluklar giderek uluslararası alanda yeni aktörler olarak, sözü dinlenen aktörler olarak ortaya çıkmaya başlamışlardır.

Afrika'nın 2009-2010 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği adaylığımızda olduğu üzere 2015-2016 dönemi için Güvenlik Konseyi adaylığımızın başarısında da kilit konuma sahip olduğu görülmektedir. Esasen Türkiye'nin tüm adaylıklarında Afrika önemli bir oy kaynağıdır. Türkiye'nin Afrika'yla ilişkileri elinin üzerinde Afrika ülkelerinden oy almasına imkân vermektedir.

Afrika Kıtası, ayrıca zengin yer altı yer üstü kaynakları ve geniş tarımsal potansiyeli ile de çok geniş imkânlar sunmaktadır.

Kıta ülkelerinin genel olarak son on yıllık dönemde hızlı ekonomik büyüme trendleri yakaladığını görüyoruz. Son on yılda en hızlı büyüyen 10 ekonominin 6'sı Afrika Kıtası'ndadır. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ülkeleri, Japonya ve Çin, Hindistan, Brezilya gibi yükselen güçler Afrika'nın kaynakları için yarış hâlinindedirler. Hindistan ve Brezilya gibi ülkelerin ABD, AB, Çin ve Japonya ile rekabet edebilecek güç ve imkânları henüz olmamakla beraber, gelişmeler gelecekte Afrika için yaşanan rekabetin giderek daha da artacağını göstermektedir. Zengin doğal kaynaklara ve insan kaynaklarına sahip SAGA'ya ilgi her gün biraz daha artmaktadır. Ancak bu ülkelerin çoğunun SAGA ülkelerinin temel sorunlarına kalıcı çözüm üretmek, bu konularda kendilerine yardımcı olmaktan ziyade; bu ülkelerin zenginliklerinden pay almak peşinde olmaları Türkiye'nin Afrika'ya açılım politikasıyla başlattığı süreçte ülkemizi farklı kılmaktadır. Türkiye'nin şu anda Afrika'daki algısı daha güvenilir bir ortak olma şeklindedir.

Türkiye'nin öngördüğü kalkınma ve gelişme hedeflerine ulaşması; orta, mümkünse kısa vadede dünya ve Avrupa ekonomileri arasında ön sıralarda yer alması için konvansiyonel olmayan, koşulları güç pazarlara da girişini gerektirmektedir. Stratejik bir pazar olarak değerlendirilebilecek SAGA, bu bağlamda ülkemiz açısından da önem arz etmektedir. Ticaret ve müteahhitlik sektörümüz için de geniş, doymamış ve rekabete açık pazar ve yatırım fırsatları barındırmaktadır. Bu çerçevede, SAGA ülkeleriyle ikili ilişkilerimizin geliştirilmesi ve ilerletilmesi suretiyle ekonomik, ticari ve kültürel alanlardaki çıkarlarımıza hizmet edecek ve siyasal ilişkilerimizin uzun vadede sağlam bir zemine oturtulmasını sağlayacak koşulların mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

Öte yandan, SAGA ülkeleriyle ekonomik, siyasi, kültürel ilişkiler ağı örülmesi hedefiyle 1998 yılından bu yana uygulanmasına başlanan Afrika açılım politikası sürecinde SAGA ülkeleriyle ikili ilişkilerde ve Afrika Birliği ile ilişkilerde ülkelerin ve Afrika Birliğinin özel durum ve eğilimleri dikkate alınarak ortak menfaat alanları yaratılmasına ve gerçekleştirilen münferit iş birliği açılımları ile anılan ülkeler ve örgüt ile ortaklık görünümünün güçlendirilmesine özen gösterilmektedir. Tüm bu süreçte mütevazı bir tavırla, ortaklık anlayışını esas alan, sürdürülebilir bir iş birliği amaç edinilmiştir.

Ülkemizin Afrika'daki politikasının Afrika halkları tarafından nasıl algılandığına biraz da ilişkilerimizin tarihî geçmişi ışık tutmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu 16'ncı yüzyılda bölgede yeni palazlanmaya başlayan Avrupa sömürgeciliğine karşı bir güç olarak mücadele etmiştir. Bu mücadelede yerel halklara moral ve fiziki desteğini sürekli sağlayabilmiştir. Bazı Afrika devletleri; Gana, Mali, Kanim-Bornu, Songay, Timbuktu, Kano, Darfur, Vaday, Harar ve Zengibar Osmanlı ile ilişkiler içinde olmuşlardır ve cuma namazı hutbelerinde Osmanlı padişahından Müslüman dünyasının halifesi olarak bahsetmişlerdir. Osmanlı güçleri yerel halklarla birlikte Kızıldeniz ve Doğu Afrika liman kentlerinde Portekiz istilasına karşı mücadele etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu Afrikalı halkların yanında yer alarak sömürüye ve sömürgeleştirmeye karşı savaş vermiştir. Türkiye de günümüzde Afrika halklarının yararına, karşılıklı fayda temelinde ilişkiler kurmayı ve geliştirmeyi amaçlamaktadır. Tek taraflı bir ilişki modelini hiçbir zaman gündeme getirmemiştir. Osmanlılar yerel halklar üzerine kendi dil ve kültürlerini empoze etme yoluna gitmemişlerdir. Osmanlının bu sömürgecilik karşıtı politikaları yerel halkların kalbini ve güvenini kazanmıştır. Ülkemizin Afrika politikalarında sonuç almaya başlamasının altında yatan nedenlerden bir tanesi de bu tarihî geçmişten kaynaklanmaktadır. Ülkemize ve geçmişine ait -hâlâ- büyük bir sempati potansiyelinin çeşitli ülkeler ve halklarında mevcut olduğu görülmektedir.

1998 yılında uygulanmaya başlanan Afrika'ya açılım politikamızın bir değerlendirilmesinin yapılması gerekirse, 98'den Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi'nin gerçekleştirildiği 2008'e kadarki on yıllık dönemde temel gelişmeler şunlar olmuştur: Sahra'nın güneyindeki Afrika'ya Başbakan seviyesinde ilk ziyaretler gerçekleştirilmiştir, Sayın Başbakanımızın Etiyopya ve Güney Afrika Cumhuriyeti'ni ziyaret etmişlerdir 2005 yılında.

Ahdi ve hukuki alt yapının güçlendirilmesiyle iş adamlarımızın önü açılmıştır.

TİKA'nın Afrika'daki ilk bölge koordinasyon ofisi 2005 yılında Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'da resmen faaliyete geçmiş, bilahare 2006'da Hartum, 2007'de Dakar'da açılan bölge koordinasyon ofisleriyle toplam otuz yedi Afrika ülkesinde öncelikle sağlık, tarım ve eğitim alanlarında TİKA büroları hizmet vermeye başlamışlardır.

Sudan, Etiyopya, Nijerya ve Güney Afrika Cumhuriyeti'ne bu on yıllık dönemde Türk Hava Yolları seferleri başlatılmıştır.

Ticaret müşavirliklerimizin sayısı 11'e ulaşmış, ikili ticaretimiz 2008'de 16 milyar dolara çıkmış, müteahhitlik projelerimiz 25 milyara ulaşmış, yatırımlarımız da 1,6 milyar dolara yükselmiştir.

Afrika'daki barışı koruma operasyonlarındaki varlığımız Kıta'daki görünürliğümüze de önemli katkıda bulunmuştur.

Ekonomimizin dinamizmine ve son yıllarda katettiği performansa paralel olarak yükselen bir donör ülke konumuna gelen ülkemiz Afrika'ya daha fazla yardım elini uzatma imkânı bulmuştur.

Sivil toplum kuruluşlarımız doğrudan Afrika'da ya da Türkiye'de gerçekleştirdikleri Kıta ile ilgili faaliyetlerini arttırmışlardır.

Afrika Birliğine gözlemci üye olunmuş 2005'te, Addis Ababa Büyükelçiliğimiz -2005 yılında yine- Afrika Birliğine akredite edilmiş ve Birlik ile ilişkiler yoğunlaştırılmaya başlanmıştır.

2008 yılında Addis Ababa'daki Afrika Birliği 10'uncu Olağan Toplantısı'nda, Türkiye Afrika'nın stratejik ortağı olarak kabul edilmiştir.

Tüm bu gelişmelerin sonucunda da, 2008 yılında Türkiye'de, İstanbul'da 1'inci Türkiye Afrika İş Birliği Zirvesi düzenlenmiştir. Zirve'ye 6'sı devlet başkanı, 5'i cumhurbaşkanı yardımcısı, 7'si başbakan, 1'i başbakan yardımcısı, 14'ü dışişleri bakanı,

12'si bakan başkanlığında olmak üzere, kırk dokuz Afrika ülkesinden toplam 52 bakanın yer aldığı heyetler, dönemin Afrika Birliği Komisyon Başkanı Jean Ping başkanlığında geniş bir Afrika Birliği Heyeti ve 11 uluslararası ve bölgesel örgüt temsilcisi katılmıştır.

Bu Zirve'yle eş zamanlı olarak, yine İstanbul'da DEİK ve TUSKON iş birliğiyle Türkiye-Afrika İşbirliği Forumu düzenlenmiştir. Afrika ülkelerinden ekonomik ve ticari alanlarda görevli bakan, bakan yardımcılarını, ticaret odaları başkanları, oda temsilcileri ve 150 kadar Afrika iş adamları katılmış, ayrıca Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezinin ev sahipliğinde, İstanbul'da Türk ve Afrika halkları arasında sivil etkinliklerin de artırılması amacıyla yönelik Türk-Afrika Sivil Toplum Kuruluşları Forumu düzenlenmiştir. Buna da Türkiye'den seksen beş, Afrika'dan da doksan sivil toplum kuruluşu iştirak etmiştir. Bu zirve sonucunda kabul edilen "Türkiye-Afrika İşbirliği İstanbul Deklarasyonu: Ortak Bir Gelecek İçin İşbirliği ve Dayanışma" ve "Türkiye-Afrika Ortaklığı İçin İşbirliği Çerçevesi" başlıklı belgeler 1998 yılında başlatılan Türkiye Afrika açılım politikasına somut bir içerik kazandırmış ve Türkiye Afrika iş birliği sürdürülebilir bir yapıya kavuşmuştur. Zirve marjında gerçekleştirilen çok sayıda üst düzeyde ikili görüşmeler de, Afrikalı lider ve yöneticilerle Afrika'ya açılım politikamız ve iş birliği anlayışımızın kapsamlı bir şekilde anlatılmasına imkân vermiştir. Afrika Birliğinin 2006 yılında almış olduğu, Afrika Kıtası ile üçüncü bir ülke arasında yapılan zirve toplantılarına Kıta'nın belirli sayıda -ki bu sayı 14'tür- Afrika ülkesinden temsil edilmesini öngören Banjul Kararı'na rağmen, İstanbul Zirvesi'ne -ki ilk defa düzenlenen bir zirve- bu kadar geniş bir katılım gerçekleşmesi Afrika'ya açılım politikamızın yerindeliğini ve bu politikanın Afrikalı ülkeler tarafından da paylaşıldığını göstermesi bakımından önemli bir teşvik unsuru oluşturmıştır. Bu şekilde, Türkiye ve Afrika ülkeleri arasında süreklilik arz edecek bir stratejik ortaklık ilişkilerinin temeli atılmış ve Türkiye 2008 yılında yapılan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi seçimlerinde Afrika ülkelerinin yoğun desteğini almıştır. Bu gelişmeler ve de yoğun desteğiyle elde edilen Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliğimiz Afrika ülkelerinin Türkiye'den olan beklentilerini de artırmış ve önümüze yeni iş birliği ufukları açmıştır.

Afrika ülkeleriyle zirve düzenlemiş olan az sayıdaki ülke -ki bunlar genelde, Çin, Hindistan, Japonya ve Güney Kore; Latin Amerika'dan Brezilya ve AB'dir- Kıta'ya çok yüksek meblağlara varan maddi yardım taahhütlerinde bulunan ülkelerdir. Türkiye hiçbir taahhütte bulunmayan ve Afrika'yla zirve düzenleyen ve bunun sonucunda da operasyonel belgeler kabul eden bir ülke konumuna 2008'de gelmiştir.

Türkiye Afrika iş birliğinin; Hükümetler arası işbirliği, ticaret ve yatırım; tarım, tarım ticareti, kırsal kalkınma, su kaynaklarının yönetimi ve KOBİ'ler; sağlık; barış ve güvenlik; alt yapı, enerji, ulaşım ve telekomünikasyon; kültür, turizm ve eğitim; medya ve enformasyon ve iletişim teknolojileri ve çevre olmak üzere dokuz alanda yoğunlaştırılması keza, 2008 Zirvesi sonucunda kararlaştırılmıştır ve bu da Türkiye'de Afrika'ya yönelik somut bir stratejinin belirlenmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Zirve sonrasında Afrika ülkelerinin beklentilerini karşılamak amacıyla yapılan çalışmalarda bakanlıklar arası bir eşgüdüm komitesi işlevini de görece bir görev gücünün Dışişleri Bakanlığının eşgüdümünde kurulması sağlanmış ve Afrika'ya yönelik stratejilerimizin ve politikalarımızın esaslarını da içeren ve ilgili bütün kurumlarımızın görüş ve önerilerini de alarak oluşturulan bir strateji belgesi Başbakanlığın yüksek onayına sunulmuş ve bu çerçevede "Afrika Stratejisi" konulu 2010/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi 26 Mart 2010 tarihli ve 27.533 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Diğer taraftan "Türkiye-Afrika Ortaklığı İçin İşbirliği Çerçevesi" başlıklı belgede yer alan izleme mekanizması uyarınca "Türkiye-Afrika İşbirliği Kıdemli Memurlar Toplantısı"nın her yıl Türkiye'de ve bir Afrika ülkesinde düzenlenmesi öngörülmüş, bu toplantılardan ilki 2010 yılında yapılarak "2010-2014 Türkiye-Afrika İşbirliği Ortak Uygulama Planı" kabul edilmiştir. İş birliği sürecini değerlendirmek ve bir sonraki zirveye hazırlık yapmak üzere de "Türkiye-Afrika Ortaklığı Bakan Düzeyinde Gözden Geçirme Toplantısı" geçen yıl Aralık ayında İstanbul'da düzenlenmiştir. Elli dört Afrika ülkesinden elli üçü -sadece Mauritius bu toplantıya katılamamıştır- yüksek düzeyli katılımı bu toplantıda hazır bulunmuştur. Konferans'a 26'sı dışişleri bakanı olmak üzere otuz beş ülke bakan düzeyinde iştirak etmiştir. Buna ilaveten, Afrika Birliği Komisyonu ve Afrika'daki bölgesel ekonomik toplulukların önemli bir kısmı bu toplantıya katılmışlardır ve 2008 yılından itibaren kaydedilen gelişmelerin ele alındığı bir toplantı olmuş ve 2013, yani önümüzdeki yılın ikinci yarısında düzenlenecek olan İkinci Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi'nin hazırlıkları görüşülmüştür. İkili planda yürütülmekte olan çok sayıda yardım faaliyeti ve projeye ilaveten, bu vesileyle Afrika Birliğiyle de bir dizi proje önerisi üzerinde bu çerçevede çalışılmaktadır. Altı ayda bir düzenlenen Afrika Birliği zirvelerine Türkiye üst düzeyde katılıma önem vermektedir. 2011 Haziranında Afrika Dönem Başkanlığını yürüten Ekvator Ginesi'nin başkentinde heyetimize dönemin Devlet Bakanı Sayın Mehmet Aydın başkanlık etmişlerdir. Son iki zirveye ise Başbakan Yardımcısı Sayın Bekir Bozdağ başkanlığında heyetlerle katılmaktadır. Bu toplantılar hem Afrika Birliği zirvelerinde Türkiye'nin yer almasına hem bu vesileyle örgüte üye ülkelerle ikili temaslar yapılmasına

hem de yine bu vesileyle 2015-2016 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliğimizle İzmir'in 2020 EXPO adaylıklarıyla ilgili kampanyalarımızın sürdürülmesine imkân vermektedir.

Buna ilaveten, Afrika Birliği Komisyonu bütçesine Türkiye 2008 yılında 1,5 milyon dolarlık bir katkıda bulunmuş; 2009, 2010 yıllarında 500'er bin dolarlık katkılar yapmış; 2012-2014 döneminde ise her yıl 1 milyon dolar gönüllü katkıda bulunması kararlaştırılmıştır.

Ülkemiz, Afrika'daki diğer uluslararası kuruluşlarla da ilişkilerini geliştirmektedir. Biraz önce arz ettiğim üzere, ECOWAS'a Abuja Büyükelçiliğimiz akredite edilmiştir. IGAD'a Addis Ababa Büyükelçiliğimiz akredite edilmesi hukuki süreci başlanmıştır ve Türkiye IGAD Uluslararası Ortaklar Forumu'nun bir üyesi olarak faaliyet göstermektedir. Doğu Afrika Topluluğu'na Darüsselam Büyükelçiliğimiz akredite olmuştur. Lusaka Büyükelçiliğimiz Güney Afrika Ortak Pazarı'na akredite olmuştur ve IGAD ile Türkiye arasında da son Somali Konferansı'nda bir mutabakat zaptı, işbirliğini sağlamak üzere imzalanmıştır.

Türkiye, Afrika'da barış ve istikrarın sağlanmasına özel önem atfetmekte ve Afrika'ya bu alanda da elinden gelen katkıyı sürdürmektedir. Hâlen Afrika'da görev yapan altı Birleşmiş Milletler Misyonundan beşine mütevazı rakamlarla da olsa ağırlıklı olarak polis unsurlarıyla, Türkiye, personel katkısında bulunmaktadır. Bunlar Kongo Demokratik Cumhuriyet, Darfur, Güney Sudan, Fildişi Sahili ve Liberya misyonlarıdır. 2012 Şubat ayı itibarıyla Emniyet Genel Müdürlüğümüzden 28 personel bu çerçevede görev yapmaktadır. Ancak bu rakamlar zaman içinde değişiklik göstermektedir.

Öte yandan, çatışmadan çıkmış ülkelerde barışın inşası, kalkınma, demokratikleşme gibi alanlarda uluslararası toplumun desteğini sağlamak amacıyla altı Afrika ülke grubundan Sierra Leone, Gine, Burundi ve Liberya'yla ilgili barışı inşa komisyonlarının da Türkiye aktif üyesi olarak faaliyet göstermektedir. Ülkemiz, Mayıs 2010 tarihinde Birinci Somali Konferansı'na ev sahipliği yapmıştır. İkinci, geçtiğimiz yaz başında yine İstanbul'da yer almıştır ve bu konferanslara da bakan düzeyinde çok geniş bir katılım sağlanmıştır.

İkili ilişkilerimiz bağlamında Afrika'ya baktığımızda, kıtada açılan büyükelçiliklerimiz ve yürütülen çalışmalar da kıtaya açılım politikamızın bir parçasını oluşturmaktadır ve ülkemize bakışı da yeni açılan büyükelçiliklerimiz, önemli ölçüde olumlu bakımdan etkilemektedir ve Afrika'ya açılımda samimi ve somut bir hamle olarak görülmektedir.

Bunun yanı sıra, Afrika ülkelerinin her biriyle, her alanda ve her düzeyde temasların yürütülmesine ve her alandaki ahdf zeminin de süratle tamamlanmasına yönelik çalışmalarımız süratle sürdürülmekte ve bu çalışmalar da Türkiye'yle ilgili olarak Afrika'da gelişen müspet algıyı güçlendirmektedir.

Büyükelçiliklerimizin durumuna gelirse, Mayıs 2009'da 7'si Sahra'nın güneyinde olmak üzere kıtada toplam 12 büyükelçiliğimiz bulunmaktaydı. Bugüne kadar gelinen süreçte, 2009 yılında Tanzanya ve Fildişi Sahili'nde açılan büyükelçiliklerimizle bu sayı 12'den 14'e çıkmış; 2010 yılında Kamerun, Gana, Mali, Uganda, Angola ve Madagaskar'da açılan büyükelçiliklerimizle 20'ye yükselmiş; 2011 yılında Zambiya, Mozambik Moritanya, Zimbabve, Güney Sudan, Somali ve Gambiya'da açılan büyükelçiliklerimizle 27'ye ve 2012 yılında ise Nijer, Namibya, Burkina Faso ve Gabon'da açılan büyükelçiliklerimizle 31'e yükselmiştir. Çad, Gine ve Cibuti'ye ahiren büyükelçi ataması yapılarak agreman talebinde bulunulmuştur. Bu ülkelerdeki büyükelçilerimizin de açılmasıyla yıl sonu itibarıyla büyükelçilik sayımız 34'e ulaşacaktır. 2013 ve takip eden dönemde de bazı ülkelerde büyükelçilik açılmasıyla ilgili teknik düzeyde çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu ülkelerin arasında Botsvana, Benin, Kongo Cumhuriyeti, Ruanda ve Eritre gibi ülkelere değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda, Afrika'ya açılım politikamızda sağlanan ivmenin önemli bir göstergesi ise Türkiye'nin büyükelçilik açma adımlarının karşılıksız kalmamasıdır. Afrika'ya açılım politikamızda dönüm yılı olan 2008 yılının başında, 5'i Sahra'nın güneyinde olmak üzere sadece 10 kıta ülkesinin Ankara'da büyükelçiliği mevcuttu. Bu sayı, 2008 yılında Somali'nin de katılımıyla 11'e; 2010'da Gambiya ve Moritanya'nın Büyükelçilik açmasıyla 13'e; 2011 yılında Uganda ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin Büyükelçiliklerinin faaliyete geçmesiyle 15'e; 2012 yılı, yani, bu yıl içinde Angola, Kenya, Cibuti, Nijer, Güney Sudan ve Gana Büyükelçiliklerinin açılmasıyla 21'e yükselmiştir.

Bu ülkelere ilaveten, Kamerun, Gine, Madagaskar, Gabon, Zambiya, Zimbabve, Ruanda, Tanzanya, Kongo Cumhuriyeti, Burkina Faso, Fildişi Sahili, Sierra Leone ve Benin ülkemizde büyükelçilik açmayı kararlaştırmışlardır. Bu ülkelere Benin ve Kongo Cumhuriyeti büyükelçilikleri bu yıl sonunda veya ocak ayında açılmaları öngörülmektedir. Fildişi Sahili, geçtiğimiz ekim ayında agreman talebinde bulunulmuştur. Önümüzdeki günlerde Güney Sudan büyükelçiliğinin açılış törenleri Ankara'da yapılacaktır. Dolayısıyla, önümüzdeki yılda bütün büyükelçilik açılma süreci sonuçlandığında Ankara'daki Afrikalı büyükelçiliklerinin sayısının 34'e ulaşması beklenmektedir.

Üst düzey ziyaretler bakımından da –ben, Değerli Komisyonumuzun fazla vaktini almamak için saymak istemiyorum ama 2008 tarihinden sonra çeşitli düzeylerde cumhurbaşkanı, başbakan ve bakan düzeylerinde pek çok Afrika ülkesine resmî ziyaretlerde bulunulmuştur. Ayrıca, pek çok ülkeden de, başta KEK toplantıları, Karma Ekonomik Komisyon toplantıları ve bazı özel ekonomik toplantılar vesilesiyle Türkiye’de bulunmaları münasebetiyle ikili siyasi istişareler ve çalışma toplantıları düzenlenmiştir. Son olarak Sayın Başbakan Yardımcımız Sayın Beşir Atalay, temmuzda Burundi, Uganda ve Ruanda’ya ziyaretler yapmışlardır.

Önemli konferanslar marjında, Türkiye’de, İstanbul’da ev sahipliği yapılan Somali konferansları, En Az Gelişmiş Ülkeler Zirvesi gibi toplantılar, İSLAM İş Birliği Teşkilatının toplantıları vesilesiyle keza, Afrikalı ülkelerle yoğun ikili istişarelerde bulunulmuştur. Aralık başında Somali yeni Cumhurbaşkanı’nın ziyareti beklenmektedir. Önümüzdeki hafta Senegal Başbakanının ziyareti beklenmektedir ve biraz önce de arz ettiğim üzere perşembe günü Güney Sudan Dışişleri Bakanı Türkiye’ye ilk ziyaretini yapacaktır.

2013 yılında ise Angola, Mozambik, Gana, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Kamerun Cumhurbaşkanlarının ülkemize gelmesi beklenmektedir. Son olarak, Sayın Bakanımız Somali, Cibuti, Eritre, Etiyopya’da temaslarda bulunmuşlardır. Yoğun bir ziyaret ve resmî temas programının yürütülmesine gayret gösterilmektedir.

Sayın Başbakanımızın, hemen yılın ilk ayında 2013’te Nijer, Senegal ve Gabon’a resmî ziyaretlerde bulunması öngörülmektedir. Öte yandan, Türkiye, akredite, Afrika ülkeleri büyükelçileriyle Sayın Müsteşarımız başkanlığında toplantılarımız vardır. Benim bizzat başkanlık ettiğim müsteşar yardımcılar düzeyinde pek çok Afrika ülkeleriyle siyasi istişareler, ülkemizde veya yurt dışında sürdürülmektedir. Genel müdür düzeyinde de siyasi istişarelere hız verilmiştir. Bu dönemde Afrika’yla hızla gelişen ilişkilerimiz birçok ülkenin dikkatini çekmiş, ABD ve İngiltere gibi ülkeler, ülkemizle yaptıkları istişareler gündemine artık mutlaka Afrika gündem maddesinin de eklenmesini talep etmeye başlamışlardır.

SAGA bölgesi dışındaki ülkelerle münhasıran SAGA konulu istişareler gerçekleştirilmektedir. Avusturya, Amerika, İspanya, İsveç, Norveç, Avrupa Birliği gibi pek çok ülkeyle bu yönde istişareler yapılmış bulunmaktadır.

Medisimizde Afrika ülkelerine dair 29 dostluk grubu bulunmaktadır ve bunlardan 25 tanesi malumları olduğu üzere SAGA ülkelerine ilişkindir. Bir kısım Afrika ülkelerinin Parlamentolarında mütekabil grupların kurulması keyfiyeti de her fırsatta hatırlatılmakta ve bu ciddiyetle takip edilmektedir.

Afrika ülkeleriyle ticaret hacmimiz ve ekonomik ilişkilerimiz de büyük gelişme göstermiştir. SAGA ülkeleriyle 2000 yılında 742 milyon ABD doları olan ticaret hacmimiz, 2005’te 3 milyar dolara, 2008’de 5,7 milyar dolara ulaşmıştır. 2011 yılında ciddi bir yükseliş trendi göstererek yıl sonu itibarıyla 7,5 milyar ABD dolarının düzeyine yaklaşmıştır.

2003-2011 dönemine baktığımızda, yüzde 414’lük bir büyümeden söz edebiliriz. İhracatımızda yüzde 560, ithalatımızda yüzde 317 oranında artış kaydedilmiştir. Ticaret hacmimiz tüm Afrika ülkeleriyle, 2005’te 9 milyar ABD doları iken 2011’de 17,1 ABD milyar doları olmuştur. TUSKON çevreleri, kayıt dışı ticaretle bunu 20 milyar dolara yaklaştığını söylemektedir. SAGA ülkelerinden altın, ham petrol, taş kömürü gibi değerli madenler, kakao gibi önemli gıda ürünleri ithal edilmekte, ihracatımızda ise demir çelik, petrol ürünleri, gıda ürünleri, çimento ve yağların ağırlıklı olarak yer tuttuğu görülmektedir.

SAGA ülkeleriyle ihracatımız ülkeler itibarıyla bakıldığında, ilk altı ülkeyi sırasıyla Güney Afrika Cumhuriyeti, Nijerya, Sudan, Etiyopya, Gana ve Senegal oluşturmaktadır. 2011 yılında ise bu ülkelerde sıralamada değişiklik olmuş, Güney Afrika Cumhuriyeti başa geçmiş, Nijerya, Etiyopya, Sudan, Angola ve Gana yer almıştır. Bu iki dönem arasında önde gelen ülkelerle ihracatımızda 4 ile 8 misli arasında değişen artışlar müşahade edilmektedir.

İthalatımıza baktığımızda, 2003’te altı ülke, yine Güney Afrika Cumhuriyeti, Nijerya, Gana, Fildişi Sahili, Kamerun ve Etiyopya olmuş. 2011’de Güney Afrika Cumhuriyeti ve Nijerya yerlerini korurken; Gana, Burkina Faso, Fildişi Sahili ve Zambiya bu listede yer almışlardır ve keza rakamlarını –ben değerli vaktinizi almamak bakımından vermiyorum ama yazılı olarak sunabileceğimi yine de bu ticarete de çok değerli artışlar gözlemlenmektedir.

Türk inşaat sektörü, 1972-2010 döneminde 89 ülkede projeler üstlenilmiş, bu projelerin yüzde 21’i tüm Afrika’da gerçekleştirilmiştir. Kuzey Afrika’nın projelerdeki payı yüzde 19 olup SAGA’nın payı 3,7 milyar ABD dolarıdır. Türkiye Mühendisler Birliği verilerine göre, 2011 yılında ise 5 kuzey Afrika ülkesinde toplam 724,8 milyon ABD doları ve 10 SAGA ülkesinde ise toplam 1,03 milyar ABD doları olmak üzere Afrika genelinde toplam 1,75 milyar ABD doları tutarında proje üstlenilmiştir.

Bu kapsamda, SAGA’da 2011 yılında müteahhitlik sektörümüzce en fazla proje üstlenilen ilk beş ülke Sudan, Gana, Ekvator Ginesi, Moritanya ve Nijerya’dır. Kuzey Afrika’da ise Mısır ve Cezayir’dir.

Firmalarımız SAGA bölgesinde bu yıl da projeler üstlenmeye devam etmektedir. Son olarak Haziran 2012'de, Etiyopya tren yolu işletmesi ile "Yapı Merkezi İnşaat ve Anonim Şirketi" adlı Türk firması Awash-Woldia/Hara Gebeya demir yolu inşaat hattını öngören bir sözleşme imzalamıştır. Projenin maliyeti 1,7 milyar ABD dolarıdır.

Ülkemiz, ulaşım imkânlarını geliştirmek bakımından da ve iş adamlarımızın temaslarını kolaylaştırmak bakımından da Türkiye ile Afrika arasında ulaşımda mesafe katetmeyi sağlamaktır. Bu bakımdan da Türk Hava Yollarının Afrika'ya uçuşlarının sayısının artırılmasını teşvik edilmekte, Türkiye-Afrika Sivil Havacılık Konferansı düzenlenmektedir. Son olarak İzmir'de böyle bir konferans yapılmış ve 23 ülkenin heyetleriyle sivil havacılık müzakereleri gerçekleştirilerek 36 belge imzalanmış veya parafe edilmiştir. Hâlen Afrika Kıtası'na 22 ülkeye 32 noktada seferler düzenlenmektedir.

Ulaşımın yanı sıra kıta ülkeleriyle askerî ilişkilerimizin geliştirilmesi alanında da gelişmeler vardır. Bu alanda da Afrika ülkelerinin bazı ihtiyaçları bulunmakta ve Türkiye'den taleplerde bulunmaktadırlar. Öte yandan, kıta, özellikle bazı ülkeler bağlamında savunma sanayimizin idamesi için önemli bir pazar olarak öne çıkmaktadır ve bu alanda da somut sonuçlar alınmaktadır. On beş Afrika ülkesi ile "Askerî Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır. On beş ülke ile de çerçeve anlaşması akdi için müzakereler devam edilmektedir. Ayrıca, askerî eğitim işbirliği anlaşmalarının da imzalanmasına yönelik çalışmalar, bir kısmı sonuçlanmış, bir kısmı devam etmektedir.

Bunun dışında Türkiye'nin Afrika'ya yönelik önemli bir eğitim bursu faaliyeti vardır. Son olarak, bursları üstelenen Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, bu burs politikasını gözden geçirerek, 2012-2013 döneminden itibaren, bursların daha işlevsel ve etkin kullanımını sağlamak üzere bir çalışma yapmıştır. 2011-2012 döneminde 589 Afrikalı öğrenci, Hükûmet burslusu olarak Türkiye'de eğitim görmüştür. 2012-2013 eğitim dönemi için ise SAGA ülkelerinden 561, Kuzey Afrika ülkelerinden 142 öğrenci için burs tahsis edilmiştir. Burs faaliyetlerinin yanı sıra Bakanlığımız da Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim Programı'na Afrika ülkelerinden genç diplomatları kabul etmektedir.

Afrika'ya açılım politikamızın içinde çok önemli bir yer tutan Afrika Boynuzu'yla ilişkileri arz etmek isterim. Bu ilişkiler de son yıllarda hızla gelişmektedir. Afrika Boynuzu bölgesi, Eritre, Etiyopya, Kenya, Somali ve Cibuti'den oluşmaktadır. Geniş tanımıyla bu coğrafyaya Güney Sudan da dahildir.

Bu ülkelerden Eritre hariç hepsinde büyükelçiliğimiz bulunmaktadır. Afrika Boynuzu, Orta Doğu, Basra Körfezi, Kızıldeniz ve Aden Körfezi ve Hint Okyanusu'na yakınlığıyla stratejik öneme sahiptir. Bölge, hem tarihte hem günümüzde büyük güçlerin ilgisini çekmektedir. Bölgede ihtilaflar yaşanmakta, deniz haydutluğu, terörizm, sığınmacı sorunları, yerlerinden edilmiş kişi sorunları gibi pek çok uluslararası toplumu da endişeye sevk eden sorunla karşılaşmakta ve komşu coğrafyalar için Afrika Boynuzu bir istikrarsızlık kaynağı olarak görülmektedir.

Ancak, bölge küresel deniz ticareti için vazgeçilmez niteliktedir. Yıllık küresel deniz ticaretinin yüzde 14'ü ve petrol taşımacılığının yüzde 26'sı bu deniz yolundan geçmektedir. Dolayısıyla, Afrika Boynuzu küresel anlamda stratejik öneme haiz bir bölge oluşturmaktadır ve burada istikrar ve barışın tesis edilmesinin hem bölgesel hem uluslararası düzeyde olumlu etkileri olacağı bilinmektedir.

Dünya ülkeleri, Afrika Boynuzu'nda barış, istikrar ve sürdürülebilir bir düzenin kurulması amacıyla gayretlerini sürdürmektedir. Türkiye de Afrika Boynuzu'na yeni gelmiş bir ülke olarak değil ama 16'ncı yüzyıldan beri orada mevcudiyet göstermiş bir imparatorluğun sonrasında kurulmuş yeni bir devlet olarak varlığını sürdürmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Habeş Vilayeti günümüz Sudan, Eritre, Etiyopya, Cibuti ve Somali'nin bazı bölgelerini içermektedir. Hâlen o ülke halklarının kullanımı için Osmanlılar tarafından inşa edilen altyapı, su sistemleri, köprüler, medreseler, camiler ve hamamlar bulunmaktadır ve bunların bir kısmından istifade edilmesine devam edilmektedir.

Türkiye, genel ve tarihî çerçevede Afrika Boynuzu'nda çok boyutlu bir politika sürdürmektedir. Üst düzey ziyaretlerle yakın siyasi ilişkiler kurmak, bölgesel ve uluslararası platformlarda Afrika'nın sesi olarak hareket etmek ve Afrika halklarının çıkarlarını savunmak; ticaret, yatırım ve insani yardımla ekonomik alanda kapasite artırımına yardımcı olmak; talep geldiğinde bölge ülkeleri arasındaki ve ülke içi ihtilafların diplomasi kanalıyla çözümünde destek olmak veya bu süreçlerde rol oynamak; demokrasi ve iyi yönetim alanlarında yardımcı olmak; bölgede diyalog, anlayış, barış ve istikrarın güçlendirilmesini teminen BM, Afrika Birliği ve IGAD gibi uluslararası ve bölgesel aktörlere destek vermek.

Türkiye, bu politikalarıyla bölge ülkeleriyle yakın ve siyasi, ekonomik ilişkiler tesis etmiş ve Afrika'daki zenginliklerin, Afrika halklarının yararına kullanılması inancıyla bu bölgede barış ve istikrarın tesisine destek olmayı sürdürmüştür.

Ülkemiz ile Doğu Afrika ülkeleri arasında karşılıklı ticari ilişkilerin kurulmasına ve bilgi ve teknoloji transferine öncelik verilmektedir. Bu ülkelerden belki son dönemlerde en çok bahsedilenlerden biri Somali'dir.

Somali, Türk insanının insani konulara duyarlılığının belki en önemli göstergelerinden birini oluşturmaktadır. Ülkemizin gelişen uluslararası konumu, artan yetenekleri ve dış politika anlayışı bağlamında, insani yardım alanında da son yıllarda uluslararası görünürlüğü ve etkinliği yükselmiştir. 2011 yaz ayında Somali hayatta kalma mücadelesi veren bir ülkeydi, iflas etmiş devlet olarak sınıflandırılıyordu ve yirmi bir yıllık iç savaş ve kaos ortamı yaşayan ve bir yönetimi olmayan bir ülke görünümündeydi. Kısacası, bir insani felaket yaşanmaktaydı.

Batılı ülkelerin kaderine terk ettiği ve milyarlarca dolar harcadıklarını iddia ederek, ülkenin kalkınması ve iç savaşın sona ermesi için hiçbir somut katkıda bulunmadığı bir ülke görünümündeydi. Ülkemiz, derin, kültürel ve tarihî bağlarımız çerçevesinde ve vicdani bir hareketle Somali'ye kapsamlı bir yardım kampanyası yapmak suretiyle tekrar uluslararası gündemin başına oturtmuştur. Bu yardım kampanyası sonucunda, ki bunun devletin bütçesinden hiçbir katkı içermeyen 500 milyon Türk liralık bir gönüllü bağış fonu oluşturulmuştur ve bugüne kadar da bunun 100 milyon Türk lirası tutarında yardım gerçekleştirilmiştir. Bu yardımların toplanmasında AFAD, Diyanet İşleri Başkanlığı, Kızılay ve pek çok sivil toplum kuruluşu yer almışlardır. Bunun ayrıntılı bir dökümünü de ayrıca sunabiliriz.

Türkiye bununla siyasi, ekonomik, güvenlik ve insani açılardan yardım ederek Somali halkına ve devletine hayatiyet kazandırmayı amaçlamıştır. Somali'nin yeniden ayağa kaldırılması sürecinde öncü bir rol oynamıştır. Ülkemiz, izlemekte olduğu Somali politikasıyla, Afrika Boynuzu'nda barış ve istikrarın yerleştirilmesi için somut bir katkıda bulunma imkânı elde etmiş, bu politikası kıtadaki görünürliğini güçlendirmiş ve uluslararası toplumun da dikkatini Somali'ye çekerek Somali'deki çözüm sürecini hızlandırmıştır. Somali, bugün, bütün Afrika kıtası ülkeleri tarafından çok yakından izlenmektedir. Somali'nin başarısı Afrika için bir özgüven ve umut kaynağı teşkil edecektir.

Türkiye'nin Somali'de almış olduğu rol, bir katalizör rol oynamış ve ilk önce Somali'ye yardımların gün geçtikçe artması ve Somali'nin uluslararası toplumdaki yerini tekrar kazanmaya başlaması sürecini başlatmıştır. Somali diasporası, Türkiye'nin Somali politikasına çok hassas davranmış ve pek çok ülkede Türkiye'nin başkonsolosluklarını, büyükelçiliklerini ziyaret ederek bu politikaya olan desteklerini beyan etmişlerdir ve Türkiye'nin tekrar Somali'yi uluslararası gündeme getirdiği için şükran duygularını yurt dışındaki pek çok yerde bizlerle paylaşmışlardır.

Somali politikamız, insani yardım, kalkınma ve altyapı projeleri, siyasi uzlaşma, güvenlik ve askerî alanlarda destek vermeyi içeren kapsamlı bir stratejiye dayanmaktadır ve bütün bu alanlarda da eş zamanlı hareket projelerini içermektedir. Bunların aynı zamanda yapılması Somali'yi uluslararası topluma entegre edecek bir düzeyin kazanılmasında önemli bir sinerji yaratmaktadır. Somali'deki bu sinerjinin harekete geçmesi, Sayın Başbakanımızın 19 Ağustos 2011 tarihinde Somali'ye geniş bir heyet ve aileleriyle yaptıkları ziyaretle başlamıştır. Bu, bir psikolojik eşik olmuş, Somali'nin önündeki ilgisizlik engelini kaldırmıştır.

Binaenaleyh, Kasım 2011'de Büyükelçiliğimizin yeniden açılması, Mart 2012'de ise Türk Hava Yollarının İstanbul-Mogadişu seferlerine başlaması, Somali'nin dünyadaki yalnızlığının kırılmasına imkân vermiştir. Hâlen çok sayıda kalkınma ve altyapı projesini Türkiye Somali'de, Başkent Mogadişu'da sürdürmektedir. Bu süreçte bakanlıklar, özel sektör, belediyelerimiz ve sivil toplum kuruluşlarımız ve Kızılay el ele çalışmaktadırlar.

Bu süreci, düzenli olarak Sayın Başbakan Yardımcımız Bekir Bozdağ, Mogadişu'yu iki aylık dönemlerle ziyaret ederek yerinde takip etmekte ve denetlemektedir. Bunun dışında Türkiye, Somali güvenlik sektörünün yeniden yapılanması yönünde bir fon için bir çağrıyla uluslararası toplumun dikkatine getirmiştir. Bu fonla, güvenlik alanında da Somali'nin diğer yabancı ülke askerlerine bağımlılığının kırılması amaçlanmaktadır.

Afrika Birliğinin gönderdiği AMISOM'un ilanihaye ülkede kalmayacağı, ülkenin süratle kendi güvenliğini sağlayacak günlük siyasi, askerî ve polis güvenliğini sağlayacak yapıya kavuşmasının önemine dikkate alarak Türkiye büyük gayretler ve bütçe gerektiren böyle bir faaliyet için bir fon çağrısında bulunmuş ve gerek Avrupa'dan gerek diğer bölge ülkelerinden ve Arap ülkelerinden bu fona ilk olumlu cevapları almaya başlamıştır. Somali'de kaostan kurtarılan ve El Şebab'dan kurtarılan tüm bölgelerde günlük asayişin tesisi önemli bir öncelik hâline gelmiş ve diğer alanlarda yürütülen kalkınma projelerinin başarısı için de bu bir ön koşul oluşturmıştır. Dolayısıyla, bir taraftan ekonomik kalkınma yardımları ve insani yardım devam ettirilirken diğer taraftan devletin kurulması ve güvenlik sektörünün reforme edilmesinin de süratle devam ettirilmesinde hem Türkiye hem diğer başka ülkeler bu önceliklere önem atfetmektedirler.

Somali'de bu gayretlerle sekiz yıldan bu yana devam eden geçiş dönemi nihayet sona ermiştir. Yıllardır süregelen iç çatışma ve yönetimsizlik dönemi geride bırakılmıştır. Somali Cumhurbaşkanı 10 Eylül 2012 tarihinde seçilmiş, Başbakan atanmış ve Bakanlar Kurulunu tayin etmiş, yeni Bakanlar Kurulu Parlamentodan da güvenoyu alarak son yirmi bir yıldır en meşru ve temsil yeteneğine sahip yüksek yönetime Somali nihayet kavuşmuştur. Somali tarihinde yeni bir beyaz sayfa açılmıştır. Yeni dönemin gündemini artık çatışma, kargaşa, terör, hastalık, açlık ve kuraklık değil, yeniden imar, kalkınma, güvenlik kurumlarının yapılandırılması, ulusal uzlaşmanın tamamlanması, mültecilerin evlerine dönüşleri, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi konular almıştır ve Türkiye tüm bu konularda Somali'nin yanında faaliyet göstermeye devam edecektir.

Sayın Bakanımız 14 Kasım tarihinde Mogadişu'ya yaptığı ziyarette hem Cumhurbaşkanı ve Başbakanla görüşme imkânı bulmuş hem Somali Federal Parlamentosunda hitap imkânına kavuşmuş ve Türkiye'nin destek, yardım ve dayanışma mesajlarını somut projeler bağlamı etrafında bir kez daha yinelemiştir. Türkiye olarak Somali'nin geleceğinin şekillendirilmeye başlandığı bu dönemde de Somali'ye yönelik destek politikalarımızı devam ettireceğiz ve aralığın başında Somali Cumhurbaşkanı yurt dışına yapacağı ilk ziyaret olan Türkiye ziyareti ile de tüm bu programlar konusunda en üst düzeyde görüşme imkânı bulunacaktır.

Bölgenin önemli ülkelerinden Etiyopya, Türkiye için bir stratejik ortaktır. En eski büyükelçiliğimiz bu ülkede açılmıştır. 1926 yılından beri Etiyopya'da büyükelçiliğimiz faaliyet göstermektedir. Etiyopya ile ilişkilerimiz her yıl daha da ileriye gitmektedir. 2000 yılında Etiyopya'yla 27,4 milyon dolar olan ikili dış ticaret hacmimiz geçtiğimiz yıl 317 milyon dolara yükselmiştir. Türk iş adamları Etiyopya'da özellikle tekstil, inşaat ve ulaştırma alanlarında yatırımlar yapmaktadırlar. Biraz önce de arz ettiğim üzere "Yapı Merkezi" adlı firmamız 1,7 milyar dolarında bir demiryolu inşası ihalesini tek başına kazanmıştır, ki bu bir Türk firmasının tek başına, ortak almadan Afrika'da kazandığı en büyük ihaledir. Hatta, yurt dışında aldığı en büyük ihaledir.

2011 yılı sonu itibarıyla Etiyopya'da yatırım yapan Türk firması sayısı 245'e ulaşmıştır. 2003 yılında Etiyopya'da sadece tek bir firmamız faaliyet göstermekte idi. Bugün itibarıyla firma sayımız 300'ün üzerine çıkmıştır. Firmalarımız Etiyopya'da 33 bin kişiye istihdam olanağı sağlamaktadır. Yapı Merkezi'nin aldığı ihaleyle birlikte Etiyopya'daki toplam yatırım miktarımız üç milyar doları aşmıştır.

Etiyopya ile her vesileyle ikili ve bölgesel temaslarımız sürdürülmektedir. Biraz önce arz ettiğim gibi Sayın Dışişleri Bakanımız 16 Kasım günü Addis Ababa'da Etiyopya Başbakanıyla ikili ilişkiler ve bölgesel konularda kapsamlı bir görüş alışverişini gerçekleştirmiştir.

Bölgenin yine önemli bir ülkesi Eritre'dir. Eritre de Etiyopya gibi stratejik bir konuma sahiptir. Kızıldeniz kıyısında, Somali'den sonra galiba en uzun, 1.300 km uzunluğunda kıyı şeridi olan bir ülkedir. Eritre'nin bölge ülkelerine karşı izlemekte olduğu dış politika ve Etiyopya ve Cibuti ile arasındaki sorunlar nedeniyle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin yaptırımlarına tabidir ve bölgede tecrit edilmekte olan bir ülkedir. Ancak, Türkiye ve birçok başka ülke, bu bölgedeki sorunların barışçıl yöntemlerle çözülmesi gereğini savunmaktadır. Eritre'nin bölgede ve uluslararası toplumda tecrit edilmesi mevcut sorunların çözümünü zorlaştıran bir unsurdur. Dolayısıyla, Türkiye Eritre'yi komşularına karşı daha yapıcı ve uzlaşmacı politikalar izlemek için teşvik etmektedir ve Eritre'nin karşılaşmakta olduğu tecridi ortadan kaldırmak için eylemleriyle uluslararası toplumun güvenini kazanmak üzere bazı adımlar atmaya ve diyalog kanallarını açık tutmaya teşvik etmektedir.

Eritre, ayrıca, kıtanın önemli stratejik ulaşım yollarına açılan en önemli iki limanına sahiptir. Assab ve Massawa.

Türkiye, on dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altında kalan Eritre ile ikili ilişkilerini geliştirmek ve Eritre'nin bölgeye entegrasyonunu sağlamak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Bu yönde bir potansiyel olduğunu da tespit etmiş bulunmaktadır. Dışişleri Bakanımız Sayın Ahmet Davutoğlu, 16 Kasım günü Asmara'da Eritre Devlet Başkanı ile keza ikili ve bölgesel konularda kapsamlı bir görüşmede bulunmuştur.

Eritre politikamızın amacı ikili ilişkilerimizi geliştirmenin yanı sıra Eritre'nin bölge ülkeleriyle sorunlarını gidermek suretiyle Afrika'da ve dünyada çok büyük öneme sahip stratejik yollar üzerindeki bu ülkenin de entegrasyonuna katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Diğer bir ülke, bölgede Kenya. Kenya, ilişkilerimiz sorunsuz bir şekilde geliştiği bir ülkedir. Keza, Afrika Boynuzu bölgesinde güçlü bir aktördür. Kıtada önde gelen bir ortak olarak görmekteyiz. 2012 yılında Ankara'da büyükelçilik açmıştır. Bizim de Nairobi'de büyükelçiliğimiz vardır ve aynı zamanda da Birleşmiş Milletler Çevre Programı'na, UNEP'e de akredite olan bir büyükelçiliktir.

2011 yılında, ikili ticaret hacmi 210 milyon ABD dolarına ulaşmıştır.

TİKA'nın Nairobi'de bir koordinasyon ofisi faaliyette bulunmaktadır. TİKA Kenya makamlarıyla yakın iş birliği içinde verimli projeler yürütmektedir ve Kenya'nın kalkınmasına bu projeler yoluyla katkıda bulunmayı sürdürmektedir.

Bir diğer, küçük ama bölgede önem taşıyan ülke Cibuti'dir. Cibuti'yle de tarihî temellere dayalı kardeşlik ve dostluk ilişkisi vardır ve sorunsuz bir ilişki söz konusudur. Artan temaslara bu ilişki çeşitlenmekte ve gelişmektedir.

Sayın Bakanımız İslam İşbirliği Teşkilatı Dışişleri Bakanları Konseyi vesilesiyle Cibuti makamlarıyla resmi ikili temaslarda da bulunmuştur. Cibuti Cumhurbaşkanı tarafından kabul edilip Dışişleri Bakanıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir ve bu çerçevede Türkiye ile Cibuti arasında Kapsamlı İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır.

Cibuti Doğu Afrika'nın en stratejik giriş kapılarından biridir Eritre gibi ve Afrika Boynuzu'ndaki istikrar bakımından keza stratejik bir önem taşımaktadır. Ankara'da büyükelçilik açmıştır ve Türkiye de Cibuti'de büyükelçilik açma kararı vererek bir büyükelçi atamasında bulunmuştur, hâlen atanan büyükelçimiz agreman talebine cevabını beklemektedir. İki ülke arasında parlamenter düzeyde de ilişkiler kurulmaktadır. 16 Aralık 2011'de bir dostluk grubu kurulmuştur.

Şu anda 45 milyon ABD dolarına tekabül eden bir ticaret hacmi mevcuttur.

Cibuti limanının stratejik konumunun avantajlarından yararlanarak Cibuti'ye daha fazla Türk yatırımcının çekilebileceğine iki ülke de inanmaktadır.

Cibuti özellikle jeotermal enerji ve balıkçılık alanında ülkemizle iş birliği yapmayı istemektedir.

Eylülden bu yana Türk Hava Yolları uçuşları vardır.

Sudan ve Güney Sudan yine, bölgedeki iki önemli ülkedir. Sudan ile ilişkilerimiz kadim bir geçmişe ve güçlü kültürel bağlara dayanmaktadır. 1956 yılında bağımsızlığını almasının ardından Türkiye Sudan'ı tanıyan ilk ülkeler arasında yer almıştır ve büyükelçiliğimiz 1958 yılında açılmıştır. Türkiye 1958'den bu yana Sudan'la yakın ilişkiler sürdürmekte ve iç gelişmeleri yakından takip ederek duyarlı davranmaktadır. Sudan ile siyasi ilişkilerimiz iyi düzeyde yürütülmekte ve uluslararası platformlarda da sürdürülmektedir.

Sudan da Türkiye'nin öncelikli dış politika konularında. Türkiye müzahir davranmakta, dengeli bir tutum izlemektedir. Ticaretimiz hâlihazırda 250 milyon dolara ulaşmıştır ama bu 250 milyon dolarlık meblağın üzerinde bir potansiyel vardır. Bunun için de Serbest Ticaret Anlaşması ve Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması müzakerelerinde ilerleme sağlanmasına çalışılmaktadır. TİKA'nın insani ve teknik yardımda bulunduğu bir ülkedir, orada ofisi de vardır.

Türkiye tarafından 2007-2010 döneminde 23 proje gerçekleştirilmiştir. Bunların değeri 430 milyon ABD dolarına tekabül etmektedir. Türk iş adamlarının doğrudan yatırımları ise 210 milyon ABD dolarıdır.

Türkiye insani yardım bakımından da Sudan'da aktiftir ve çatışma potansiyeli taşıyan Darfur'un kalkınması ve istikrara kavuşturulması için Niyala'da yüz elli yataklı hastanenin inşaatı tamamlanmıştır. Önümüzdeki dönemde açılışı yapılacaktır. Kızılay da geçtiğimiz yıllarda Darfur'da önemli insani yardım faaliyetlerinde bulunmuştur.

Türkiye Darfur'un Yeniden İnşası ve Kalkınması için Uluslararası Donörler Konferansı'na eş başkan olarak katılmış ve 2010-2015 dönemi için 70 milyon dolar civarında sağlık, tarım ve eğitim alanlarını kapsayan bir yardım taahhüdünde bulunmuştur. Türkiye bu yardımları Darfur'un bir çatışma alanı olmaktan çıkartıp, istikrara kavuşması amacıyla yapmaktadır.

Sudan Müslüman, Hristiyan ve yüksek sayıdaki etnik dinlere tekabül eden ve kabilelerden oluşan toplulukları içinde barındırmaktadır. Bu açıdan Afrika'nın bir mini modelini de teşkil ettiği söylenir. Bu ülkedeki barış ve istikrarın tüm kıtadaki barış ve istikrarı etkileme potansiyeli olduğu değerlendirilir. Dolayısıyla, Sudan'ın istikrarı kıta için büyük bir önem taşımaktadır. Sudan'da istikrar ve barışın sağlanması Afrika ve uluslararası toplum bakımından kilit önemde bir konu olarak görülmektedir.

Sudan'ın da bir parçası olarak kabul edildiği geniş Afrika Boynuzu, Orta Doğu'ya yakınlığı, Akdeniz ve Hint Okyanusu arasındaki geçiş yolunu kontrol etme özelliği nedeniyle Avrupa Birliği'nin, Nordik ülkelerin, Amerika'nın ve Çin gibi ülkelerin özel olarak ilgilendikleri bir coğrafyadır. Özellikle İskandinav ülkeleri Sudan'daki yardım faaliyetlerinde aktif durumdadırlar. Bu sebeplerden dolayı, Türkiye Sudan'la ve aynı zamanda Güney Sudan'la yakın ilişkiler sürdürmekte ve istikrar ve kalkınmalarına önem atfetmektedir ve her ikisiyle de yoğun ilişkiler sürdüren, her ikisinin güvenine sahip ender ülkelerden bir tanesidir.

Sudan'ın Güney Sudan'la kopmasının ardında önemli ve siyasi ve ekonomik sınavlar, sınamalar vardır. Güney Sudan'ın ayrılışıyla ekonomik kaynakları Sudan'ın yarı yarıya azalmış bulunmaktadır, aynı zamanda iç istikrarsızlıklar ve çatışmalar yaşamaktadır. Uluslararası toplumun yardımlarından ve manevi desteğinden uzak kalan bir ülkedir.

Sudan, Güney Sudan'ın bağımsızlığını ilan edişi ve ayrılışının ardından petrol rezervlerinin yüzde 70'inden fazlasını kaybetmiş bir ülkedir ve hâlen ihraç edilen petrol gelirlerinden pay alamamaktadır. Bu nedenle de ciddi bir ekonomik darboğaza girmiştir.

2005'te imzalanan Kapsamlı Barış Anlaşması ile Güney Sudan'a bağımsızlık yolu açılmış ve bu anlaşma uyarınca yapılan referandumun sonucunda Güney Sudan ayrılmış ve Güney Sudan'ı ilk tanıyan ülke de Sudan olmuştur. Cesur ve özverili bir tutum izlediği tüm uluslararası toplumca kabul edilmekle beraber bu tavrının bir karşılığını Sudan almamıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Kapsamlı Barış Anlaşması'nı imzalaması hâlinde Sudan'ı teröre destek veren ülkeler listesinden çıkaracağına ve yaptırımları kaldıracağına dair söz vermesine rağmen ayrılmanın gerçekleşmesinden sonra bu sözünden caymış ve yerine getirmemiştir. Sudan Dışişleri Bakanı ABD'nin bu tutumundan duyduğu memnuniyetsizliği her tarafa ifade etmektedir ve başta Türkiye olmak üzere pek çok dost ülkeden Amerika Birleşik Devletlerinin bu sözünü yerine getirmesi için kendilerine yardım edilmesini talep etmektedir.

Sudan'ın uluslararası toplumla ilişkilerinin tamamen normalleşmesi ve ülkenin dış borçlarının hafifletilmesi yolunda tüm Afrika ülkelerinin ortak görüşü Ocak 2011'de düzenlenen Afrika Birliği Sudan Zirvesi'nin Sonuç Bildirisi'nde yer almıştır. Hartum yönetiminin bu yöndeki çabalarının karşılıksız bırakılmaması ve Sudan'ın Batılı ülkelerle entegrasyonu için Sudan'a ekonomik ve siyasi açıdan geçirmekte olduğu bu istisnai dönemde Türkiye de elinden geldiği ölçüde destek olmaya çalışmaktadır ama Türkiye bunun yanı sıra Güney Sudan'ın da istikrara kavuşması ve kalkındırılması için elinden gelen tüm gayretleri göstermektedir. Güney Sudan'ın bağımsızlığını kazanmasını müteakip, bu ülkeyi ilk tanıyan ve Büyükelçilik açan ülkeler arasında Türkiye de yer almaktadır. Güney Sudan çok dar imkânlarına rağmen Ankara'da büyük bir büyükelçilik açma şeklinde bir stratejik tercih yapmıştır ve Güney Sudan Dışişleri Bakanlığı müsteşarı ilk yurt dışı ziyaretini de Türkiye'ye gerçekleştirmiştir. Ayrıca, Güney Sudan'ın diplomatlarına bu yıl içinde ülkemiz eğitim programları düzenlemiştir.

Sudan ve 2011 yılında bağımsızlığını kazanan Güney Sudan bugün artık, ortak sınırlarının aile ve kabile düzeyindeki ilişkilerinin bir sonucu olarak ekonomik ve siyasi açıdan kaderlerinin birbirlerine bağlı olduğunun bilinci içindedirler. Kendi aralarındaki anlaşmazlıklarını çözmek doğrultusunda gayret göstermektedirler. Güney Sudan kuzey komşusunun istikrarının ve gücünün kendi istikrarı ve gücüyle doğru orantılı olduğunu kabullenmektedir. Sudan'ın iç istikrarı ve kalkınması da Güney Sudan'ın iç dinamikleriyle doğrudan bağlantılıdır.

Güney Sudan, Türkiye'yi, Sudan'la iyi ilişkileri olan yegâne Batılı güç olarak görmek ve Türkiye'yle kuracağı iyi ilişkiler sayesinde Sudan'la farklı bir diyalog kanalı elde edebilmeyi amaçlamaktadır. Ülkemizin uluslararası düzlemdeki konumunu yakından takip etmekte, dünya siyasetine açılımda Türkiye'nin desteğine çağrı yapmaktadır. Çağdaş ekonomik alanda neredeyse hiçbir üretimin bulunmadığı Güney Sudan ekonomik gelişim açısından da Türkiye'yi kendisine model ve partner olarak seçmiş bulunmaktadır.

Bu nedenlerle Afrika barışının ve istikrarının kilit taşlarından olan Güney Sudan ve Sudan'la Türkiye yakından ilgilenmekte, bu ülkelere siyasi ve ekonomik destek, ikili, bölgesel ve uluslararası düzeyde ilgi vermekte ve bölgenin kültürel ve tarihî bir ortağı olarak bölge istikrarı için bu politikalarını hassasiyet ve dengeli bir şekilde sürdürmektedir. İnsani yaklaşımda da tutarlı ve dengeli bir politika izlemektedir. Bu inandırıcılığımız bakımından da büyük önem taşımaktadır. Sorunlarına kalıcı çözüm bulunması amacıyla Türkiye elinden gelen desteği sağlamaktadır.

Türkiye ile Sudan ve Güney Sudan arasındaki ikili ilişkiler tek taraflı bir yardım ve destek ilişkisi değildir. Bu ülkeler, petrol ve diğer yeraltı kaynakları, yirmi birinci yüzyılın kaderini belirleyecek stratejik unsur olan suyu barındıran aşağı Nil Havzası, başta güneş enerjisi olmak üzere yenilenebilir enerji potansiyeli, endüstrileşmenin etkisinden uzak kalmış doğası ve genç nüfusuyla iş adamlarımıza, kültürel ve akademik çevrelere paha biçilmez olanaklar sunma potansiyeline sahiptir.

Bugün, iki ülke arasında dokuz kapsamlı anlaşmayla bir barış, diyalog süreci açılmıştır. Ancak bu sorunların bitmesi anlamına gelmemektedir. Hâlen Abyei'de sorunlar devam etmektedir, sınır sorunları vardır, petrol zenginliğinin paylaşım sorunu vardır. Dolayısıyla, bu diyalogların Birleşmiş Milletlerin de Güvenlik Konseyi kararının teşvikiyle sürdürülmesi gerekmektedir. Türkiye her iki tarafın güvenini haiz bölge dışı bir aktör olarak karşılıklı güven, diyalog ve barışın sağlanması yönünde gayretlerini sürdürmeyi arzu etmektedir ve bu açıdan da iki ülke arasında güven artırıcı üçlü iş birliği projeleri gerçekleştirmeyi önermiştir. Bu Sudan Dışişleri tarafından olumlu karşılanmıştır. Yarın yapacağı ziyarette konuyu Güney Sudan Dışişleri Bakanıyla da ele alıp onun da mutabakatının sağlanması hâlinde bu süreç, üçlü iş birliği süreci başlatılacaktır. Ancak, bugüne kadar yapılan temaslardan Güney Sudan'ın da bu projemize, önerimize olumlu yaklaştığı anlaşılmaktadır.

Tabii, Afrika'da 54 ülke olduğu için ben kısaca belki bir de Güney Afrika Cumhuriyeti, Nijerya, Sahel'deki durum ve Senegal'e değinmek istiyorum yüksek müsaadenizle. Geri kalanları da ayrıca sunabilirim ama öncelikli olan partnerlerimizi seçmeye özen göstermeye çalıştık.

Güney Afrika Cumhuriyeti demokratik değerlere dayanan anayasal düzeni, gelişmiş ekonomisi ve kökleri Apartheid dönemine giden bütün sosyal sorunlarına rağmen halkının önemli bölümünün diğer Afrika ülkelerine kıyasla çok daha üst ekonomik refah seviyesinde yaşamasıyla kıtanın en güçlü ve en istikrarlı ülkesidir ve Türkiye'nin de en ileri düzeyde ilişkilerinin olduğu ülkelerden bir tanesidir. Ekonomik bakımdan kıta nüfusunun sadece yüzde 6'sını barındıran Güney Afrika Cumhuriyeti kıta gayri safi yurt içi hasılasının üçte 1'inden fazlasını üretmektedir.

G 20 platformunda yer alan tek Afrika ülkesi konumunu taşımaktadır. Ayrıca BRIC grubuna da davet edilerek Nisan 2012'den itibaren Brezilya, Rusya Federasyonu, Hindistan ve Çin tarafından oluşturulan bu ülkeye katılmıştır. Şu anda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyesidir. Güney Afrika ayrıca son seçimlerde Afrika Birliği Komisyonu Başkanlığını da kazanmış, aday gösterdiği İçişleri Bakanı ve Cumhurbaşkanı Zuma'nın eski eşi Bayan Zuma Afrika Birliği Komisyon Başkanlığına seçilmiştir.

Son yıllarda ülkemizle ilişkilerini geliştirme yönünde Güney Afrika Cumhuriyeti'nde çok olumlu bir irade görülmüştür. Ağustos 2011'de Dışişleri Bakanımızın ziyareti sırasında iki ülke stratejik ilişkiler geliştirme iradesi üzerinde mutabık kalmışlar, aynı yıl Sayın Başbakanımızın yaptığı ziyarette kabul edilen ortak bildiriye stratejik ortaklığın sağlanması ve derinleştirilmesi için yüksek düzeyli yapılandırılmış bir mekanizma kurulması kararlaştırılmıştır ve müzakereler neticesinde Sayın Başbakanımızla Güney Afrika Cumhuriyeti Devlet Başkan Yardımcısı arasında Devlet Başkan Yardımcısının ülkemizi ziyareti sırasında, Haziran 2012'de İkili Ulusal Komisyon Kurulmasına İlişkin Anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmayla siyasi, ekonomik, ticaret, savunma, güvenlik, tarım, mineraller, enerji, eğitim, turizm, spor ve çevre alanlarında iş birliğinin ikili ulusal komisyon kurulması suretiyle geliştirilmesi hedeflenmiştir. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin benzer mekanizmaları Avrupa Birliği, Brezilya, Hindistan ve Rusya Federasyonu ile mevcuttur.

Güney Afrika Cumhuriyeti kıtadaki bir numaralı ticari ortağımızdır ve bütün SAGA bölgesi ile ticaretimizin yaklaşık yüzde 33'ünü karşılamaktadır. 2011 yılında bu ticaretimiz 2,4 milyar ABD dolarıydı. Güney Afrika tarafının ticari ilişkilerin geliştirilmesinin ötesinde Türkiye'yle siyasi işbirliği ve ortaklığın geliştirilmesine ve uluslar arası alanda daha yakın iş birliği yapılmasına önem verdiği Güney Afrika Cumhuriyeti yetkilileri tarafından çeşitli vesilelerle Türkiye'ye bildirilmiştir.

Nijerya nüfusu, tabii zenginlikleri ve dinamizmi ile hem Batı Afrika'da hem tüm kıtada siyasi, ekonomik, askerî ve kültürel bakımdan önde gelen ülkelerinden biridir ve 2020 yılında dünyanın en güçlü 20 ekonomisinden biri olmayı kendisine hedef olarak koymuştur.

OPEC üyesi olan Nijerya dünyanın 10'uncu, Afrika'nın ise en büyük petrol üreticisi durumundadır. 36 milyar varillik rezervleri dışında ülkede henüz kullanılamayan zengin doğal gaz yatakları ve maden kaynakları bulunmaktadır.

Nijerya aynı zamanda Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğuna da ev sahipliği yapmaktadır ve bütçesinin yüzde 30'unu karşılamaktadır. Ayrıca ECOWAS Parlamentosuna da ev sahipliği yapmaktadır ve bu konuyla kıtanın lideri görüntüsünü almaya gayret göstermektedir.

Türkiye Nijerya ile bağımsızlığını kazandığı 1960 yılından bu yana ilişkilerini sorunsuz ve dostane bir biçimde sürdürmektedir ve 1962'den beri de Nijerya'da bir büyükelçiliğimiz faaliyette bulunmaktadır. Bu büyükelçiliğimiz aynı zamanda ECOWAS nezdinde de daimi temsilcilik görevini yapmaktadır. İkili ilişkilerimiz çerçevesinde Nijerya ile Birleşmiş Milletler, İslam İşbirliği Teşkilatı, D 8 başta olmak üzere, uluslararası platformlarda da yakın bir iş birliği sürdürmekteyiz. Üst düzeyli ziyaretler son dönemde ivme kazanmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız 2010'da Nijerya'yı ziyaret etmiş, Nijerya Cumhurbaşkanı ise geçtiğimiz yıl ülkemize gelmiştir ve hukuki altyapımız, ikili ilişkilerimizin hukuki altyapısı son dönemlerde imzalanan anlaşmalarla büyük ölçüde tamamlanmış bulunmaktadır. Sadece son bir yıl içerisinde Türk firmaları kara yolu, demir yolu inşasıyla ilgili olarak Nijerya'da 130-130 milyon ABD doları değerinde altyapı projeleri üstlenmişlerdir.

SAGA ülkeleri arasında ikinci büyük ticaret ortağımızdır. 2011 yılında 759 milyon ABD doları, 2012 yılının ilk 6 ayında 321 milyon ABD doları bir rakama ulaşılmıştır, ki bunlara BOTAŞ'ın doğal gaz ithalatı dâhil değildir.

Sahra ve Sahel bölgesindeki...

BAŞKAN – Birnur Hanım, çok yorucu bir maratona tabii büyük bir şevk ve enerjiyle tamamlıyorsunuz ama isterseniz milletvekillerimize de soru sormayı... Sizin erken ayrılacağınızı da biliyorum. Belki bu sunuşunuzu bize belli bir formatta da yollayabilerseniz çok yararlı olur.

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİĞİL – Memnuniyetle efendim, tabii.

BAŞKAN – Sözüünüzü kestiğim için kusura bakmayın ama belki hani öyle yararlı olabilir.

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİĞİL – Söz almak isteyen üyemiz var mı acaba?

Buyurun Sayın Çonkar.

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Çok teşekkür ederiz sunum için.

Benim merak ettiğim husus son dönemde özellikle Afrika Kıtası'ndaki gruplar arasındaki çatıŐmaların arttığını gözlemliyoruz. Kongo'da, Nijerya'da, Mali'de, pek çok önemli ülkede bir hareketlenme izleniyor çatıŐmalarla alakalı. Ülkemiz Türkiye bu hususla ilgili siyasi anlamda ne kadar konulara yakın olarak takipçi olmaktadır? Bu hususlarla ilgili aktif bir siyaset uygulamakta mıyız? Bunu öğrenmek istiyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Fertekliğil.

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİĞİL – Teşekkür ederim Sayın Milletvekilim.

Gerçekten de Afrika'da çatışmalar hâlihazırda sürmektedir. Bunlardan bir kısmı sömürgeciliğin mirası olarak yapay sınırların çizilmesinden kaynaklanmaktadır. Mali'deki sorunu Afrika daha ziyade, Afrika içi bir sorun olarak görmektedir ve ECOWAS'ın Mali'yle ilgili olarak aldığı kararlar vardır. Bu çerçevede hem bir siyasi yol haritası öngörmüşlerdir hem de bir Afrika barışı koruma gücü oluşturulması kararı alınmıştır. Fakat geçtiğimiz günlerde Mali'nin kuzeyindeki isyancı güçlerin iddialarından ve çatışmadan vazgeçmesiyle şimdi, gayretlerin siyasi alana dökülmesi kararı verilmiştir. Mali'yi yakından takip eden ülkemiz başından itibaren Mali'deki gelişmeler hakkında Dışışleri Bakanlığı olarak açıklamalarda bulunmuş, bu çerçevede Mali'nin toprak bütünlüğünü desteklediğimizi, egemenliğini desteklediğimizi, kuzeyindeki bu çatıŐmaların son bulmasını istediğimizi ve Mali'de bu bağlamda yapabileceğimiz katkıları yapmaya hazır olduğumuzu bildirmiştir. Ayrıca, Mali'nin kuzeyinde İslam âlemine ait el yazmaları ve diğer tarihî eserlerin korunması yönünde de uluslararası toplumda gösterilen hassasiyete Türkiye hem UNESCO hem diğer çevrelerde hem yaptığı beyanlarla katılmış ve yapılabilecek ne varsa buna hazır olduğunu belirtmiştir.

Mali Dışışleri Bakanıyla son olarak Sayın Bakanımız Cibuti'de bu konularda keza bir görüşme yaparak Türkiye'nin desteğe hazır tutumunu teyit etmiştir. Fakat Mali bugün, Afrika Birliği ve ECOWAS'ın gayretleriyle ve kuzeydeki ayrılıkçı grupların da bu taleplerine son verme şeklindeki yeni tutumlarıyla yeni bir sayfa açmıştır. Önümüzdeki dönemde siyasi yol haritasını tamamlaması beklenmektedir ve Mali makamlarının da bu konuda Türkiye'ye gelip istişarelerde bulunma yönünde bazı arzuları son olarak Türkiye'ye intikal etmiştir. Tabiiatıyla, onlara desteğe hazırız.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden bazı sivil toplum kuruluşları hem büyükelçiliğimize hem Ankara'daki ilgili dairesi nezdinde girişimler yaparak Türkiye'nin desteğini istemiştir. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Gücü'nde Türk polisleri görev almaktadır. Fakat Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Gücü doğrudan bu çatışmalara girme talimatına sahip değildir. Geçtiğimiz bir iki gün içinde sorunun daha ciddi boyutları özellikle Goma'da gelişme olduğunu takip ediyoruz. İnsanlar yerlerinden ediliyor ve bu konuda Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Ruanda'ya yönelik bazı iddiaları var. Ruanda makamlarıyla da yakın ilişkilerde olduğumuz cihetle biz bu iddiaları onların nezdinde de dile getirme imkânına sahip olduğumuzu düşünüyoruz. Tabiiatıyla, bu durumu da Türkiye tasvip etmeyip Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne ne suretle destek olabileceğimiz konusunda yardıma hazır bir şekilde beklemekteyiz. Bunun dışında tabii gerek Mali'de gerek Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde mevcut vatandaşlarımızın da bu gelişmelerden zarar görmemesi için gerekli tedbirleri Büyükelçiliğimiz kanalıyla almaktayız.

BAŞKAN – Rifat Bey, buyurun.

RIFAT SAİT (İzmir) – Sayın Başkan, teşekkür ederim ve aynı zamanda bir teşekkür de Sayın Büyükelçimize. Gerçekten yoğun bir bilgi bombardımanına tuttu bizi.

Şimdi, ben özellikle İzmir tarafıyla ilgileniyorum, biliyorsunuz İzmir EXPO'ya aday. Ben bunu Sayın Dışışleri Bakanımıza da aslında Kızılcahamam kampında sormuştum, tam net bir cevap gelmedi hâlâ.

EXPO konusunda Afrika'nın tabii, durumu çok önemli bizim için. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda özellikle Hükümetimizin EXPO konusunda destek istemesi ve bunun karşılığında da özellikle Afrika ülkelerinden kaç tanesinden net cevap

alınmıştır? Ben net olarak bu bilgiyi almak isterim sizlerden. "EXPO'da bize şu kadar ülke tam destek veriyor." diyebilir miyiz? Afrika'da özellikle soruyorum bunu. Var mı böyle bir istatistik? Ya da kaç ülke çekimserdir, kimin üzerinde daha çok çalışmak gerekiyor bu konuda? Çünkü kısa bir süre kaldı.

Bir diğer konu da 2015'te Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için Türkiye aday. Daha önce rekor bir oyla - 2009'da zannederseniz- olmuştu. Şimdi, bu konuda da kaç ülke yine bizi destekliyor? Bu konuda görüşmeler var mı? Afrika ülkeleri Birleşmiş Milletler konusunda Türkiye'ye destek sunuyorlar mı? Son günlerde Sayın Başbakanımızın da dile getirdiği bir olay var biliyorsunuz, Birleşmiş Milletlerin artık görevini tam olarak adil bir şekilde yapmadığı konusunda. Bu daimî üyelerin artık değişmesi gerektiği, bir Müslüman ülkenin de burada olması gerektiği... Mesela "Afrika'da böyle bir şey konuşulabilir mi? Afrika ülkelerinden böyle bir destek alınabilir mi?" diye sormak istiyorum.

Son sorum da Mısır üzerine. Yeni Mısır'ın durumu, Türkiye'yle olan durumu tam olarak nasıldır? Yani özellikle bu Filistin davasında, Filistin konusunda bizimle samimi midir bu konuda? Çalışmalarda ortak çalışmalara girmekte midir? Filistin'e destek vermekte midir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun Birnur Hanım.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – EXPO konusunda Sayın Valimizin Başkanlığında, karanameyle bu konuda görevlendirilmiş olan İzmir Valimiz Başkanlığında çalışmalar hızla sürdürülmektedir. Birkaç ay önce yapılan bir çalışmada kıtalar itibarıyla iş adamlarımız ve ilgili makamlarımız gruplandırılarak bu yörelere üst düzey makamlar veya büyükelçilikler başkanlığında seyahatlerde bulunarak destek istenmesi kararlaştırılmıştı. Bu yönde alınan kararlar aktif bir şekilde birkaç aydır hızla uygulanmakta ve pek çok heyetimiz Uzak Doğu, Afrika, Orta Doğu, Avrupa ülkelerine bu şekilde giderek destek istemektedir. Önümüzdeki yıl çok daha üst düzeylerde bu destek talepleri yinelenecektir.

EXPO bakımından en olumlu cevapların alındığı kıta Afrika olmaktadır. Ancak bu sözlü verilen desteklerin yazılı verilip sonuna kadar tutulmasına da özen göstermekteyiz. Çünkü Afrika ülkelerinde Paris'teki Afrikalı bir büyükelçinin verdiği sözü başbakanı bilmemekte, başbakanın verdiği bir sözü cumhurbaşkanları bilmemekte, böyle bir kopukluk olmaktadır veya son dakika sözlerinden caydıkları da görülmektedir. Mesela, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'yle ilgili olarak bize destek verdiği hâlde, geçenlerde basında Rusya'nın Yekaterinburg şehrinde de destek verdiğini okuyunca ister istemez tabiatıyla telaşlandı ve bunu kendilerinden sormaya başladık. Yalnız, Afrika hakikaten bize bu desteklerde müzahir bir kıtadır. Öğleden sonra Sayın Cumhurbaşkanımız 3 Afrika büyükelçisinin güven mektuplarını kabul edecektir. Bunlardan biri yazılı olarak da desteğini vermiştir, diğeri de olumlu yaklaştığını söylemiştir. Dolayısıyla biz bunların listesini tutuyoruz.

EXPO desteklerinde bir diğer sorun da bir kısmı katkı paylarını ödeyemedikleri için oy kullanamamaktadır. Bu konuda da bir çalışmamız var. Diğer bir kısmı EXPO'ya yani BIE'ye, yani Paris'te bulunan Uluslararası Sergiler Bürosu'na henüz üye değildir ve Türkiye lehine oy kullanmaları için 30 Aralık 2012'ye kadar üye olmaları gerekmektedir. Benim yanımda şimdi bir zarf var. Mesela Botswana bakımından bununla ilgili hangi notayı vermesi lazım, neleri yapması lazım, hepsinin hazırlığını yürüterek bunu da yapmaları için biz konunun takipçisi olacağız.

RIFAT SAİT (İzmir) – Kaç ülke var Sayın Büyükelçim, şu ana kadar üye olmayan BIE'ye?

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Efendim, liste çok kalabalık, sadece Afrika bile değil, diğer kıtalardan da var. Hâlbuki bu Uluslararası Sergiler Bürosu evrenselliğe en yaklaşan, yüz ellinin üzerinde üyesi olan bir bürodur. Ama bir şekilde üye olmayan, veyahut da aidatını ödemediği için üyeliği düşürülen gelişme yolundaki ülkeler arasında önemli sayıda ülke var, her biriyle ilgili olarak kıta kıta, ülke ülke çalışmaktayız.

RIFAT SAİT (İzmir) – İstatistik alabilir miyim ben bu konuyla ilgili?

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BİRNUR FERTEKLİGİL – Hayhay efendim. Şu anda ezberimde olmadığı için yanlış bir şey söylemek istemiyorum.

RIFAT SAİT (İzmir) – Ben sonra alabilirim yazılı olarak.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Hayhay efendim.

RIFAT SAİT (İzmir) – Çünkü İzmir Kalkınma Ajansı biliyorsunuz, siz de oradaydınız, biz bunların aidatlarını ödeme konusunda da, zaten Dışişleri de herhâlde buna hazırdır, hazırız yani İzmir Kalkınma Ajansı. Destek verelim de onlardan oy alalım, her oy bizim için önemlidir.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Efendim, bu bilgileri biz Sayın Valimizle ve Ajansla zaten paylaşıyoruz. Yani tabiatıyla bu ülkeleri rencide etmemek için çok fazla uluorta konuşulmayan konular. Bir de, tabii, bu Uluslararası Sergiler Bürosunun etik kuralları var, onlarla da karşı karşıya kalmaktan korktuğumuz için bu işleri gerçekten itinayla ama sessiz ve gizli bir süreç hâlinde sürdürüyoruz. Bu konudaki biz çalışmamızı ben tabiatıyla şu anda ezbere söyleyemeyeceğim ama bilahare size arz ederim.

RIFAT SAİT (İzmir) – Çok teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Estağfurullah efendim.

RIFAT SAİT (İzmir) – Bir de Mısır konusu vardı.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – 2015 Güvenlik Konseyi adaylığımızı sordunuz. Onunla ilgili de çok ciddi bir çalışma yürütüldü. Biz biliyorsunuz geçen yıl açıkladık, mayıs ayında, bir yılda diğer rakip ülkeler İspanya ve Yeni Zelanda'yı yakaladığımızı söyleyebilirim ama bu yeterli değil. Geçen sefer yüz elli iki gibi rekor bir oylamayla biz kazanmıştık, Afrika'nın bütün oylarını almıştık. Bu kez de Afrika'dan çok büyük bir miktarda şu anda olumlu cevap aldık ve benim inancım -seçim günü bu görevde olur muyum, olmaz mıyım bilemem ama uzaktan da olsa izleyeceğim- Afrika'daki oyların tamamını alacağımız yönünde.

Reform konusunda Sayın Başbakanımızın tabii isabetle değindikleri bir sorundur bu, Birleşmiş Milletlerin gündemindeki hatta en önemli sorundur. Birleşmiş Milletler kurulduğundan bu yana tek 1 kez reforme edilmiştir. 21'inci yüzyıl realitelerine uymayan bir yapıya sahiptir. Reform çalışmaları ben New York'ta görevde iken -Daimi Temsilciliğimizde Müsteşardım- 92 yılında başlatıldı, sene 2012 hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Her kıtanın ve her ülkenin ulusal ve bölgesel çıkarları için savundukları farklı pozisyonları birleştirerek bir çözüm bulmak imkânsızca yakın görünmektedir. Afgan Daimi Temsilciliği Başkanlığında bir çalışma hâlihazırda yürütülmektedir. Türkiye'nin burada başından beri daimî olmayan üyelerinin sayısının Güvenlik Konseyinin daha işlevsel, demokratik, temsili güce sahip bir organ olması yönünde savunduğu bir görüştür. Bu görüşü savunan ülkeler "Oydaşma için Birlik" diye bir grup kurmuşlardır. Biz daimî üyelikleri bu şekilde kalmasını daha fazla... Çünkü daimî üyelik sayısının artırılmasını isteyen ülkeler ve kıtalar vardır, bunların başında Afrika gelmektedir. Afrika, daimî üye sayısı 2 tane Afrika ülkesinin mevcut daimî üyelere katılmasını savunagelmektedir. Ayrıca 2 ile 4 arasında da daimî olmayan üye sayısı istemektedir. Şimdi, burada şöyle bir çıkmazın içindeyiz: Daimî üyelik kurulduğunda veto müessesesi icat edildiği için daimî üyelik sayısının değiştirilmesinde de aynı vetoyla karşılaşmakta ve mevcut daimî üyeler veto hakkından vazgeçmemektedir ve yeni daimî üyeler kabul edilse bile bunlara veto hakkının verilmemesinden yana tutum koymaktadır. Konu çok siyasi, çok bölünmüşlük vardır. Dediğim gibi daimî üyelere Brezilya adaydır, Nijerya adaydır, Mısır adaydır, Güney Afrika adaydır aynı kıtadan ve farklı rakip ülkelerin iddiaları vardır. Biz, son olarak yarı daimî üyelik yani üst üste 2 kere seçilme veya daha uzun süreyle seçilme gibi bir formül önerdik. Buna ilgi oldukça fazla, fakat bu konuda müzakereler sürdürülmektedir. Sayın Başbakanımızın danışmanlarına da bu konuda ayrıntılı bir notu talepleri üzerine göndermiş bulunuyoruz.

Son sorunuz Mısır ile ilgiliydi. Mısır kıta için çok önemli bir ülkedir, Afrika Kıtası ve Orta Doğu bakımından. Mısır'daki tüm gelişmeler kıtayı etkileyebilecek ve Orta Doğu'yu etkileyebilecek güçtedir. Mısır bütün güçlüklerle rağmen iyi bir başlangıç yapmıştır ve dış politikada geçmiş dönemden daha farklı bir söylem benimsemektedir ve bunda da samimi görünmektedir. Filistin'le şu anda yakın iş birliği yapılmaktadır. Esasen dün Sayın Bakanımız da Refah Kapısı'ndan giriş yaparak Gazze'ye Mısır makamlarının da iş birliğiyle ve hazır bulunmasıyla Arap ligi ve birkaç Orta Doğu bakanyla gitmiş olmaktadır. Mısır'la yakın bir iş birliği dönemi açılmıştır. Umarız böyle devam eder, çünkü Mısır kıtanın ve Orta Doğu'nun hakikaten vazgeçilmez önemli aktörlerinden biridir.

RIFAT SAİT (İzmir) – Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Birnur Hanım'ın Cumhurbaşkanlığında da bir sunuşu var, kısaca sizin de sorunuz alalım Sayın Safi, ondan sonra toplantıyı kapatalım.

İSMAİL SAFİ (İstanbul) – Teşekkür ederim Başkanım.

Bu değerli sunumunuzdan dolayı çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten çok geniş bir coğrafya, çok sayıda ülke var ve çok sınırlı bir zaman dilimi içinde güzel bilgilendirmede bulundunuz. Fakat, tabii, bizim siyasetçi olarak şimdi bu bilgilerin bir kısmını kullanabileceğimiz bir şekle dönüştürmemiz gerekiyor. Bununla alakalı olarak belki tabii o zaman dilimi içinde ben kaçırılmış da olabilirim ama genel olarak...

Şimdi, mesela Afrika'da, Afrika Kitası'nda bizim Hükümetimizin Afrika açılımı sürecinden önce kaç tane büyükelçilik vardı, şimdi kaç tane ve kaç tane daha hedefliyoruz? Birincisi bu.

İkincisi: Bu yoğun siyasal ilişkinin ekonomik ilişkiye yansımaları ne? Yani bu Hükümetimizin açılım sürecinden önce ekonomik büyüklük -ortalama tabii yani çok ince rakam istemiyorum- şu kadardı, şu an şu kadar yani bu eğilimi, trendi merak ediyorum.

Bir de, Türkiye'nin bölgeye girmesiyle tabii ki oradaki birtakım dengeler de değişiyor, bozuluyor. Mesela, önceden Fransa'nın eski emperyal... Başta Fransa olmak üzere o ülkelerin tutumu, durumu nasıl? Bildiğimiz kadarıyla onlarda biraz biraz kendi ekonomik durgunluklarından veya eski dinamiklerini kaybettiklerinden dolayı yavaş yavaş bölgeden çekilme eğilimi var sanki ve sanki birkaç tane de bu anlamda büyükelçiliklerini kapatma durumları söz konusu.

Bir de son olarak Çin'in bölgeye ilgisi, mesela ondan hiç bahsetmediniz, bu bölgede de yoğun bir Çin ilgisinin var olduğunu düşünüyoruz. Bu konularda tabii sorum biraz uzun ama böyle çok kısa bir özet alabilirsek mutlu olurum.

Sağ olun.

DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİGİL – Tabii, hayhay efendim.

Efendim, Afrika'daki açılım politikamızı başlatmadan önce Afrika Kitası'nda 12 büyükelçiliğimiz vardı, ki bunlardan bir kısmı da bizim Magrep'teki geleneksel ilişkilerimizin olduğu ülkelerdi. Şu anda 31 büyükelçiliğimiz faaliyet gösteriyor yani 12'den 31'e geçtik. Yıl sonu itibarıyla Cibuti, Gine ve Çad'da büyükelçilerimizin faaliyete başlamasıyla 34'e yükselmesini öngörüyoruz. Dolayısıyla, yani 1998-2012 dilimine baktığınızda 12'den 34'e yükselmiş olacağız. Önümüzdeki dönemde keza 4-5 büyükelçiliğimizin daha 2013 itibarıyla açılması planlandı. Teknik çalışmalarını biz yaptık ama tabiiyle Sayın Başbakanımızın ve Hükümetin onayına sunacağız bu çalışmaları. Dolayısıyla şu anda kesinleşti diyemiyorum ama Bakanlık içinde biz teknik çalışmalarımızı neredeyse tamamladık. Bunlar Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Benin, Ruanda, Eritre ve Bostwana ve bunlardan mesela Bostwana bugün güven mektubunu Sayın Cumhurbaşkanımıza birazdan takdim edecek. Onlar da Türkiye'de bir büyükelçilik açmak istiyorlar. Dolayısıyla bize yapılan müracaatlar sonuçlandığında 2013 ortası itibarıyla da Ankara'da 34 tane Afrika büyükelçiliğimiz olacak, ki bunlar da... Tabii, birkaç yıl önce 11 büyükelçilik vardı, Afrika'da 54 ülke olursa demek ki 2013 yazı itibarıyla bunun 34'ü Türkiye'de temsil ediliyor olacak ve her gün yeni bir talep de almaktayız. Mesela Bostwana da bu gelişinde ilk fırsatta büyükelçilik açma niyetini bizimle paylaşmış bulundu.

Diğer bir sorunuz: Türkiye'nin bölgeye girmesi aslında geleneksel sömürgeci ülkeleri rahatsız etti. En fazla rahatsız olan ülke özellikle Somali politikamızla İngiltere'dir. İngiltere neredeyse bir yarışa girmiş durumda bizimle ve hatta bizden fikir çalma gibi hiç onlardan beklenmeyecek şeyler yapıyorlar. Yani biz böyle düşüncemizi yüksek sesle telaffuz etmeye korkar olduk İngilizlerin yanında, derhâl ertesi gün bunu resmî ülke politikası hâline dönüştürüyorlar.

Fransa, tabii, kendi geleneksel sömürge ülkeleriyle çok kemikleşmiş, böyle çok yerleşmiş bir politikaya sahip. Fakat şu anda İngiltere Kıta Avrupasından biraz daha farklı ekonomik güç olarak. Ama Kıta Avrupası ülkeleri gerçekten de bu Afrika politikalarında tasarrufa gitmiş durumdadır hem ekonomik anlamda hem büyükelçiliklerini kapatma yoluyla daha tedbirli politikalar alıyorlar. Ama tabii siyasi açıdan eski güç olarak dilini oraya bırakmış, kültürünü oraya bırakmış, dinini oraya bırakmış ülkeler olarak tabii ki söz sahibiler. Yalnız Afrika'da bizim gördüğümüz bir yorgunluk var, kolonial güçlere karşı bir yorgunluk var, eski kolonial güçlere karşı ve isabette buyurduğunuz üzere Çin'e karşı bir yorgunluk var. Çin'in Afrika'nın sadece doğal kaynaklarını kullanmak üzere gayet amaca dönük bir politika güttüğünü düşünüyorlar. Bu günümüz koşullarında Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması, Kurtuluş Savaşı, iki dünya savaşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi inşası, soğuk savaş dönemi sonrasında tekrar Afrika'ya yeniden dönen Türkiye'nin samimi, gizli bir ajandası olmayan, içten ve paylaşılan bir ülke olarak, aktör olarak gelmesini fevkalade önemsiyorlar ve diyorlar ki: "Biz yıllarca sömürüldük. Çin bizi kullanıyor. Türkiye bizi bir partner olarak görüyor ve biz sizinle artık çalışmak istiyoruz." Şu anda çok büyük bir taleple karşı karşıyayız, ekonomik açıdan, ticari açıdan, yapısal bakımdan, demokratikleşme bakımından. Hakikaten biz Dışişleri olarak yani sırf kendi hesabımıza, kendi kurumum olarak söyleyeyim, şu gördüğünüz birkaç kişilik ekiple gece on ikilere kadar çok büyük bir heyecanla çalışıyoruz. Çünkü ne yaparsanız olumlu sonuçlanıyor, ne yaparsanız Afrika ülkesinde bir yankı buluyor. Büyük bir prestij sahibi ülkemiz ve bunu da biz azimle ve diğer bütün kurumlarımızla el ele sürdürmekte kararlıyız. Çin'in mesela mallarının kalitesiz olduğu söyleniyor, Çin'in yaptığı bazı inşaatlarda yıkılmalar, çökmeler var. Türk inşaat sektörünün bundan çok daha farklı olduğu söyleniyor. Son olarak Çin, Ekvator Ginesi Afrika Dönem Başkanlığını yürütürken zirve için zirve binasını yapmaya karar verip bitiremedi. Kalan beş aylık süre içinde "Summa" diye bir Türk firması inanılmayacak bir kongre merkezi yaptı. Bütün Afrika bu kongre merkezini konuşuyor ve son derece zannediyorum ilginç bir maliyetle bunu ortaya çıkardı. Şimdi, Malabo bir uluslararası toplantı

merkeziye dönuştü, Summa'nın yaptığı kongre merkezi sayesinde. Dolayısıyla giderek artan ve bizim samimiyetimizi de gördükleri için, yaptığımız işin sağlamlığını da gördükleri için bize inanan bir Afrika var karşımızda.

Bir de, biz, tabii, gidip, orada madenleri işletip, doğal gaz, petrol kaynaklarını kullanıp gitmiyoruz. Türk iş adamlarımız, ben Addis Ababa'nın civarındaki tekstil fabrikasını gezdim, fevkalade gurur duydum. Binlerce insana istihdam sağlayan ve 21'inci yüzyıl teknolojilerine sahip bir fabrikamız var. Dolayısıyla oradaki halka da refah getiren, istihdam getiren, dolayısıyla da Sayın Başbakanımızın dediği gibi her iki tarafın da kazandığı, her iki tarafın da saygınlığını koruduğu ve iş birliği partönerleri olarak beraber çalışabildikleri bir ortam. Ancak tabii bizim Çin'le yarışmamız imkânsız. şu anda, biz 20 milyar dolar civarında bir ticarete sahipken Çin 160 milyar dolar civarında bir ticaret yürütüyor. Dolayısıyla rakamlar karşılaştırılmayacak kadar büyük. Çin bundan yirmi yıla yakın bir süre önce doğal gaz ve petrol kaynaklarını Afrika'dan temin edeceği hesabıyla çok bilinçli bir açılım strateji yürüterek Afrika'nın çeşitli yerlerine konuşlanmış ve insanını oraya götürmüş, kendi istihdamını Çinlilerden yaratmış bir ülke. Çok bilinçli bir kaynak sağlama politikasıyla girmiş kıtaya. Biz ise tamamıyla yeni bir aktörüz, gizli bir ajandamız yok, yükselen bir donör ülkeyiz insani yardım bakımından. 1999 depremi ve Van depremi Türkiye'ye dayanışmanın ne kadar önemli olduğunu ve doğal afetler ve insani yardım krizlerinde yardımlaşmanın ne kadar önemli olduğunu çok açık gösterdi. Biz şimdi hem bu yardımları kabul ediyoruz hem gücümüz yettiği kadarıyla her yere gidiyoruz ve Afrika da bu yardımlarda öncelikli konumunu koruyor.

Büyükelçilikler bakımından Avrupa kapatırken bir tek bizimle yarış hâlinde olan İngiltere açmaya devam ediyor. Bir gösterge olması bakımından Amerika Birleşik Devletleri'nin Afrika'da 48 büyükelçiliği var, Fransa'nın hâlen 43 büyükelçiliği var ama yer yer kapattıkları da oluyor, Rusya 41 büyükelçilikle devam ediyor, Almanya 39, İngiltere 35, fakat bu rakamı artırma yolunda yeni bir politika başlattığını bize bildirdi. Brezilya Türkiye'yle başa baş gidiyor, onların da 34 büyükelçiliği var. Bizim önümüzdeki yıllardaki talimatımız, peyderpey öncelikler bakımından değerlendirme yapmak suretiyle Afrika'nın diğer ülkelerinde de büyükelçiliklerimizi açmaya devam etmek.

Ayrıca, tabii, büyükelçiliklerimizin çok önemli bir tamamlayıcısı da TİKA ofisleri. Bugün altı yerde TİKA ofisi var, Hartum'da var, Dakar'da var, Addis Ababa'da var, Tunus'ta ve Libya'da faaliyete geçmek üzereler, Mogadişu'da faaliyet gösteriyorlar. Bugün her Afrika ülkesi bir TİKA ofisinin açılmasını istiyor, Juba en son mutlaka bir TİKA ofisinin açılmasını istiyor.

Türk dış politikasının yine tamamlayıcı bir diğer öğesi Türk Hava Yollarımız ve nihayet AFAD, Kızılay ve bu listeye de diğer bütün gönüllü çalışan, çok büyük bir saygınlığa ve inandırıcılığa sahip tüm STK'larımızı da eklemek gerekiyor. Türkiye, hakikaten orada kamu özel sektör, TUSKON başta olmak üzere, tüm işadamlarımız, tüm sivil toplum kuruluşlarımız ve tüm kalkınma ajanslarımızla diğer ülkelere mukayese edersek daha mütevazı imkânlarla çok büyük bir sinerji ve prestij yaratmak yolunda gayret gösteriyor.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum Birnur Hanım.

Gerçekten inanılmazı başardınız. Bu kadar çok ülkeyi iki saati biraz aşan bir sürede bizimle paylaşmanız çok olumlu Komisyonumuz açısından, çok teşekkür borçluyuz size. Bütün arkadaşlarınıza verdiğiniz çok yararlı bilgiler, bize gösterdiğiniz perspektif için teşekkürlerimizi sunuyoruz.

DIŞİŞLERİ BAKANLIğI MÜSTEŞAR YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ BİRNUR FERTEKLİĞİL – Sayın Başkanım, ben çok teşekkür ediyorum beni dikkatle dinlediğiniz için.

BAŞKAN – Yalnız Cumhurbaşkanımızı inşallah bekletmeyeceksiniz.

Bir sonraki toplantımızı 28 Kasım Çarşamba günü saat 11.00'de yapmayı planlıyoruz. Bu toplantıda sosyal güvenlik ve ulaştırma konulu uluslararası anlaşmaları görüşeceğiz.

Komisyon üyelerimize ve toplantıya katılan Dışışleri Bakanlığımız temsilcilerine teşekkür ediyorum, iyi günler diliyorum.

Dışışleri Komisyonunun 3'üncü Yasama yılı 6'ıncı toplantısını kapatıyorum.

Kapanma Saati: 13.22